

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA



TOIMETUS:

PEATOIMETAJA: **AUGUST TAMMANN.** TOIMETUSE SEKRETÄR: **JAAN PERT.**
EDGAR TREUFELDT, AUGUST PALM.

SISU:

- VABARIIGI AASTAPÄEVA AKTUS ÜLIKOOI AULAS:
PROF. P. PÕLD'I JA ÜLIÕP. RICH. JANNO KÕNED.
TERTIVUS UNGARIST.
- H. KUKKE: ÜHISTUNDEST JA AKTIIVSUSEST ÜLIÕPILASKONNAS, ARTIKKEL.
B. BRAVDIN: „SUUDLUS LUMME.“ ARVUSTUS.
KJELD ELFELD: KIRJANDUSLIK ELAMISTUNNE.
- A. M.: ÜLIÕPILASSILUETTE MEIE UUEAEGSEMAS ILUKIRJANDUSES.
LUULETUSI.
- J. P.: KUNSTIST JA KUNSTINÄITUSTEST „PALLASES.“
L. K.: AJAKIRJANDUSEST.
AKADEEMILINE KROONIKA.
ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE TEGEVUS.
VARIA.

№ 3

5. märtsil

1925

Roman Gutmann

Kompveki- ja shokolaaditööstus.

Vallikraavi tän. nr. 8. -: Kõnetraat 500.

Asut. 1905. a.

Kõige paremaid
napse ja likööre

Tallinna viinavabrikust

soovitab vabriku hinnaga

J. MINNEM

Tallinn, Harjü t. 30.

„ÜLIÕPILASLEHT“

ilmub kaks korda kuus.

Tellige „Üliõpilaslehte“, kuulutage selles! „Üliõpilaslehte“ vanu aastakäike on müüa alates 1916. a., 10 mrk. number.

Kaasvõitlejad tutvunegu üliõpilaskonna minevikuga!

Parem restoraan Tartus

„Automat“

Suurturg nr. 13, II-sel korral.

Telef. 63.

Kondiitriäri-kohvik

E. Vattmann

Lossi tän. № 1, telef. 772.

Igapäev kontseri-trio k. 5-7.

Mugavad ruumid. -: Maitsevad ained.

Korralik teenimine.

Söögisaal „Tsentraal“

Rüütli tän. nr. 1, Tartus.

Soovitab odavate hindadega maitsevaid hommiku-, lõuna- ja õhtueineid.

Tähelpanu! Rutake! Juhus!

Järgmistest raamatutest on meil mõned eksemplaarid ladus:	
Мейер, Русское Гражд. Право 1915	Mk. 500
Фойницкий, Курс Уголовного Судопроизводства 1/II. 1912—1915	1600
Захаров, Курс Общ. Междун. Права 1918	600
Diehl-Mombert, Ausgewählte Lesestücke zum Studium der politischen Oekonomie 16 Bände geb	330
Wygodzinsky, Einführung in die Volkswirtschaftslehre, geb.	175
Spann, Haupttheorien der Volkswirtschaftslehre, geb.	175
Sartorius v. Waltershausen, Einführung in die Volkswirtschaftslehre, geb.	530
Kluge ja Ströhm, raamatukaupl.	
Tallinn, Pikk tän. nr. 9.	



ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA H'ALEKANDJA

Vabariigi aastapäeva aktus

24. veebruaril korraldati akadeemilisele perele pidulik aktus ülikooli aulas kell 6 õhtu, mis avati üliõpilas-segakoori lauluga; silmapilgule vastavalt kõne-

lesid kuraator prof. P. Pöld, üliõp. Rich. Janno ja rektor prof. H. Koppel. Aktus lõppes hümniga ühiselt segakoori ja koosolijate poolt.

Mispärast vajame riiklist iseseisvust ja kuidas kasvatame sellele?

Prof. P. Pöld'i kõne.

Lugupeetud kodanikud, naised ja mehed!

Tervitan teid Vabariigi aastapäeva puhul. Oleme rahvana õigustatud pidama hingamispäeva ja peatama töös, et tagasi vaadata selle peale, mis saavutatud. Oleme oma rahvuslisele isolemisele võlgu sarnast päeva, kus mõtleme oma ülemate väärtuste peale, kus kaovad differentsid ja tunneme endid ühed olevat selles, mis kõiki seob, kus pilku heidame tulevikku, endid kogume uute otsuste võtmiseks ja uute töötuste andmiseks.

Vabariigi aastapäev on meile seega rõõmupäevaks, aga ühtlasi aruandmise ja tuleviku väljavaadete päevaks. Ainult sarnasena teda kasvatades ammutame temast jõudu ja julgust oma iseseisvuse sihi kinnipidamiseks. Ja selles mõttes olgu ta meile kõigile tervitatud, südamest tervitatud.

Akadeemia kodanikud, lugupeetud koosviibijad! Meie seisame oma alma materi varju all teaduslise tunnetuse teenistuses, töö teenistuses. Teadus püüab ühelt poolt asju ja nende põhjuslist sidet mõista nõnda, nagu nad on. Teiselt poolt seab ta omale ülesandeks selgusele jõuda väärtuste üle, mida meie kalliks peame. Esimest liiki teadus annab meile tunnetusi välisilmast, loodusest, meelelise kogemuse põhjal, tunnetusi, mis loogiliselt tõendatavad. Teine liik teadust, vaimuteadused, põhjeneb meie sisemisel kogemusel; ta läheb välja meie väärtuselanamustest, sellest, mis meie maksvaks peame, ja püüab kõige selle olu ja seadusepärast mõista, ilma et ta suudaks mingi väärtust tõeks teha sellele, kellel elamused vastavalt alalt puuduvad.

Meie iseseisvus on meile väärtus. Ei ole meie tema kätte saanud teoreetiliste kaalumiste järele; ei ole meid tema väärtusest veenduma pannud mingisuguse teoreemi tõenduse laadiiline loogiline mõtteoperatsioon. Meie oleme temast kinni haaranud rasvuslisel eluinstinktil, väärtusintuitsioonil, südamehäälel, mis käskis hädaohtlikul silmapilgul ennast lahti lüüa Wene riigist, mis sundis, kui meie rahvusline tulevik kaalul oli, talitama kiirelt ja otsustandvalt. Kui meie tänasel päeval siiski järele mõelda tahame oma iseseisvuse üle, siis mitte selleks, et tema väärtust kuidagi

põhjendada, vaid teda kui väärtust, mis meile maksab endale teadlikuks teha, teda teiste väärtustega kõrvutades õieti hindama õppida: mispärast on meile meie iseseisvus nii tähtis? Mispärast peame seda kaitsma? Kuidas kasvatame sellele?

Need küsimused on meile seda tähtsamad, et uus iseseisvus meile veel mitte küllalt luusse ja lihasse ei ole tunginud ja kõigile meist nii iseenesest mõistetavaks ei ole saanud, et teda teiste väärtuste vastu ümber ei tahaks vahetada. Ma kõnelen uuest iseseisvusest, sest tung iseseisvusele on meie rahvas iseenesest vana. Ta on elanud meie esilsades aegadel, kus nad Läänemere rannale asusid; ta on hoovanud nende soontes, kui nad oma kodupinda kaitses ja langedes raudmeeste mõõga all töötasid mitte alla anda nii kaua kui põlvkõrgune poisikene veel üle jäänud. Kuid siis sumbutati seda tungi, kui meie vanemad töomasinateks tehti, kelle ülem väärtus isanda silmis tema lihaksed, kui meie isade suuremaks mureks kujunes küsimus, kuidas ainult leiba saada elu seeshoidmiseks. Aga ta ei surnud ometi ja pärandati edasi kuni ihuorjusest vabastus ja sellele järgnev rahvuslik ärkamine temale uut kosumist töid. Ja ta lõi uuele leegile, kui Vene enamluse laine maa üle ujutas ja kõik hävitada ähvardas, mis loodud raske surve ja kitsaste olude kiuste paari inim põlve jooksul: riisida higi- ja verevaevaga omandatud talud, käest kiskuda muu varandus- ja tööstusabinõud, rõõvida kodanikkude julgeolek oma enese kodus, teha õiguse mõistmine äraripuvaks üksiku komissari silmapilgu tujust, kihvtitada meie noorsoo hinge, tuua lagunemine kombesse ja kõlblusesse, hävitada meie usk ja teotada pühakojad jne. Siis kõneles meie isade vabadusevaim meis uuesti tugevalt, ürgjõuliselt. Meie panime endid maksma, oskasime endid ohvriks tuua nende väärtuste eest.

Kuid ometi võib see eluinstinkt meis kahvatuda ja nõrkeda. On asju ja olusid, mis temale vaenulised ja kahjulikud, mis teda segavad ja halvavad. Sellepärast võib juhtuda, et ta hädaohtlikul silmapilgul reageerida ei oska, rahvast organiseerida ei suuda, et ta tõnseks kui üks mees.

Praegu tehakse hoolega meie rahva kallal õonestustööd, püütakse tema iseseisvuse ja ühtekuuluvuse teadvust lõhestada, rahvast atomiseerida. Meie rahvusteadvusest tahetakse rahaga, kihutusega, mõtete ja tundmuste segamisega, halbade instinktide ärritamisega ülemale seada nõukogude kommunistlike korra isasid. Siin on tähtis, et meie rahvas oma rahvuslike enesemääramisele ja rahvuslike rippumatuse väärtustele kommunistlike paradiisi kõrval õige hinda leiab.

Meie iseseisvuse instinkti peale mõjub halvvalt ka meie oma väikese arvu suggestioon ja meie endiste ikestajate võrdlemata suur arvuline ülekaal. See suggestioon võib meie teguvõimu halvata, nagu rõvloomi pilk oma ohvri tarduma paneb nõnda, et ta vastupanemata hävitajale suhu läheb.

Meil on sellepärast tähtis küsida, kuidas hoiame alal õige iseseisvuse instinkti, iseseisvuse teadvuse. Ja vastus sellele on: peame vabanema nõrgestavatest suggestioonidest ja tendentsidest, peame enestes valitsevaks tegema teised suggestioonid, kõigepealt oma rahvusriikliku iseolemise õigustuse ja võrdlemata suure väärtuse teadvuse.

Kahtlemata annab rahvuslike kindlustunde, mis on massipsühholoogiline nähtus, tema ruumiline ulatus, temast affitseeritud isikute arv välise võimu ja jõu teadvuse. Kuid see, mis arvust oleneb, on kompenseeritav teadvuse segamise sügavusega ja ajalise kestvusega, mis on aidanud väikeid rahvaid alal hoida oma iseseisvust. Põlvest põlve edasiantavad vabaduse traditsioonid, on väikearvulisi rahvaid nii tugevaks teinud, et nad suutnud on katseid iseseisvust neilt riisuda tagasi lüüa.

Olgu tähendatud, et massilised jõuavaldused ja massilised väljendused lõpuliikult sellel põhjenevad, et üksikud indiviiduudid, kes muidu oma ette elavad, liiguvad, oma sihte taotlevad, oma mõtteid mõtlevad, korruga haaratakse seevõrra mingi elamusest, mis kõiki täidab, et kõik muu üksiku teadvusest taganeb ja see üks, ühine, kõik ühes suunas tundma ja liikuma paneb (intellektuaalne tegevus langeb selle juures). Sedaviisi võib ka rahvuslik ühistunne, rahvuslik iseseisvuse tung kõiki vallata ja nõrku tugevaks teha, kui ta sügavalt hinge juurdunud.

Kuid kas on see teadlikult mõjustatav, kasvatatav? Kahtlemata, nagu loomulik taktitunne ja südametunustus inimese juures haritav on sel teel, et teatavad mõttemassid valitsevaks ja tundmuste koonduspunktideks, summatsiooniks keskkohadeks tehakse tundmust tabava järjekindla rõhutamise teel, nii et inimene viimati instinktiivselt vastavalt reageerima hakkab. Just sügavast teadvusest, õigemini teadlikkusest, peab siin välja mindama, et valitsevad mõttemassid ja tundmused, mis harilikult alateadvuses lebavad, ootamata vastolude juures jälle teadlikuks võiksid saada, nagu komistamise juures jala õige seadmine, mis lapsepõlves suure tahtepingutusega õpitud ja automaatseks muutunud, enam vähem teadlik akt on.

Ja sellepärast on tarvis äratada, kasvatada teadvust selle kohta, mis meie iseseisvus kõigis suhetes meile on. Mis oli see, mis meile raskeks tegi võõra valitsuse, mille all lihapatid täis oldid, palgad paljudel suuremad j. m?

Kõigepealt see, et meie oma majanduselu ei saanud korraldada oma vajadusi ja tahtmist mööda. Meile olid paljud organiseerimisvõimalused (aktsiaseltsideta) täiesti suletud; meie raha koguti võõrastesse pankadesse, kust ta rakendati tööle pahatihti meie vastu; meie tööstuse ja põllumajanduse huvid toodi ohvriks võõrastele kasudele.

Üliõpilase Rich. Janno kõne kokkuvõte.

Pühitseme oma väikese, kadakase kodumaa 7-dat aastapäeva. Need momendid on kujunenud puhkudeks, kus meie pilgukese omas ähmasas töös peatume, tehtud tööd vaatleme ja selgusele jõuame teostatud ja teostamata ülesannete suhtes iseseisva riigi loomistööd.

Oleme kõik üksikud lülid suures riiklikus aparatis. Kui võrd meie igaüks oma otsekohese isikliku huviga

Meie õigus ei jõudnud meie ligi: võõras ametnik ja kohtunik ei tunnud meie keelt, meie rahva hinge, tema õigustunnet; ametnik oli sunnitud talitama poliitika huvides, mis kõigevähem meile soodne oli.

Meie ei saanud oma aateid teenida: luua oma teadust, mis meie elu aluseid oleks valgustanud, toetada oma kokkupanud maksusummadest kirjandust, kunsti. Meie usu kaudu püüti meid teha teiste rahvaste tööriistaks, nende kultuursõnnikuks. Meie rahvas oli vabamatel aegadel ainult sallitud, survepäevadel ei tohtud sellest rääkidagi.

Meie noorsugu ei tohtinud mitte meie oma olla. Need, kelles rahvas vaimiliselt ja füüsiliselt edasi elab, võrutati meist ära; nendes istutati plaanikindlalt võõrast vaimu; need ei saanud midagi kuulda oma esisade suurtest tegudest; nende eest hoiti varjul esivanemate luulevara. Vene inspektori ideaal, mida üks neist väljendanud, oli, et Eesti oma oma lapselegi hällilaulu laulaks — vene keelt. Meie kui rahvas pidime surema oma enese ihusoo läbi.

Need on ainult mõned üksikud asjad, mis näitavad vahet praeguse olukorra ja endise vahel.

Kahtlemata on meie praeguses korras paljudi laita ja meie noorel vabadusel rohkesti puudusi. Kuid meie olemine loonud riiklike korra, mis võimaldab meile omavahel õiguse jalale seada, oma kodu maksma panna, mida rahva enamus tahab. Iseseisvuse väärtuse teadvus kõrval tuleb meil tunnet kõvendama, et meil kui väikerahval iseenesest eluõigus on. See õigus peitub meie rahvuslikes individuaalsuses, meie erilistes annetes, tundmus- ja mõttelaadis, mis iseäralise väljenduse leidnud meie keeles. Nagu suurteil rahvaindividuaalsustel oma erilised ülesanded on täita inimkonna üldsihtide ja püüete teostamisel, nii ka vähematel, olgugi teistsuguselt.

Seda iseseisvuse ja rahvuslike iseolemise teadvust peab kasvatama meie ajalugu, mille loomine alles es seisab, meie kirjandus, meie kunst, meie ajakirjandus, meie kirikud, meie ühised rahvuslised pidud. Hurratüetega, kõige ülistamisega ei süvene ta veel mitte, küll aga kui vastolude, raskuste, nõrkuste ja halbustega siigaval äratundmisel püsti hoiame oma paleused, näitame nende kaunidust, vaimustame puuduste parandusele usus, et võidelda maksab.

Meie koolil on siin iseäranis suured ülesanded, ka meie ülikoolil. Rahvuslike iseseisvuse vaimu süvendamiseks peame kasvatama autonoomseid personaalsusi, iseennast määravaid, vabaid isikuid, kes tunnevad ülemaid väärtusi, kes anduvad nende teenistusse, kes leiavad vaimu ilma oma elule sihi ja mõtte. Mitte sarnaseid, kes isenelele mõõduks ja seaduseks oma loomaliikkude tungide ja taltsutamata himude täitmisel, kes peale isiklikkude ihade rahulduse ei tunnusta mingit inimlikku ega jumaliku seadust, vaid sarnaseid, kes oma paremad anded ja võimised pühendavad enese olu leidmiseks kõigele kaunile, tööle, ilusalale ja pühale.

Ei ole meie iseseisvus mitte rajatud vaimlisele vabadusele, siis toome omale temaga ainult uusi ahelaid; siis käime, olles tujude ja mõnude orjad, igaüks oma teed, siis ei leia ühist hingelist resonantspinda, mis helisema hakkab, kui tungitakse meie põhivarade kallale, selle kallale, milles meie elame.

Selles tundes hüüame täna: elagu iseseisv Eesti! elagu tema iseseisvuse vaim!

piiratud töö kõrval suudame kogu maa ja rahva ellu puutuvatele ülesannetele kaasa tömmata, nii võrd kindlustub, kosub ja õillustab see meie oma iseseisva elu taim, mille seeme külitati siia Läänemere kaldale juba aastasadu tagasi, mis kõigi hädade, viletsuste ja taparusikate kiuste on aastasadu põuest põue edasi kantud, kuni meie praegu ta esimesi lehekesi tervitada võime.

Oleme suurte ülesannete ees. Elame suurel ajajärgul. Meie ajajärk nõuab meilt palju. Ja kui laseksime mööda minna aja ja võimalused korda saata, mis praegune silmapilk nõuab — tulevik ei annaks seda meile andeks, seda korda saata ei ole siis enam võimalik.

Üliõpilase peakohustuseks on, et ta oleks eeskujulik riigikodanik. Vaja on hulkadesse kanda positiivne mõtlemine, riiklik optimism. Ja seda peame meie suutma. Meie käes on kõik kultuuri alad, teadus, kunst ja kirjandus.

Kui on korruptsiooni, lööme sekka, püüdes selle kõrvaldada. Algame sotsiaalsete olukordade tundmaõppimisega. Kuid sääli juures ei tohi meie levitada pessimismi. Oleme teadlikud puudustest, kuid jääme optimistideks. Lähme rahva hulka ja saame säält oma rahvuslikku ürgsust, mis võib olla ajajooksul meis tumenend on.

Üliõpilase kohustused ei piirdu praegusel silmapilgul oma eri huvidega. Need teised — moodustavad juba osa tema otsekohestest ülesannetest. Ja need on 1) üliõpilane peab olema poliitiline kodanik, iseseisvuse mõttesse sive-

nend ja selle levitaja, 2) ühtlasi väärne inimene, kõige-kõrgselt kasvatatud, eeskujul andev rahvale.

Suudame meie uskuda oma rahva jõusse ja tulevikku, siis ilmnevad meile täies suuruses need kangelased, kes maetud meie soodesse ja rabadesse aastasade jooksul võitluses vabaduse eest: Bernhard Rives, kes selja paljastamise asemel võitsid hoopide ette paljastas rinna kuulidele. Meie rahval on sisemist jõudu suuremaks tulevikuks, see rahvas on lõpulikult orjaperemehe põrmu löünd. Meie usume iseendasse, usume inimesse, usume Eestis oma sünnimaa, oma rahva parematesse päevadesse.

Vivat academia,
Vivat et republica!

Kõnetoolile tõuseb hallpää r e k t o r prof. H. K o p p e l, algab deklameerides:

„Isamaa ilu hoieldes
Vaenlaste vastu võideldes“ ...

ja paneb ette koos laulda hümn, mis püsti tõustes sünnib ühiselt laulukoori ja koosolijate poolt.

Tervitus Ungarist, Üliõpilaskoonduse Mefhosz'i poolt.

Armsad kaasvõitlejad!

Teie poolt Mefhoszi 1925. a. juubelipidustuseks saadetud tervitused tekitasid sügava vastukõla Ungari üliõpilaste hinges. Tundsimine, et see mitte viisakas õnnesoov ei olnud, vaid hõimrahva tõsise armastuse väljendus, kes alati meiega on ja kel ühised tundmused nii heas kui ka halvast. Oleme iseäranis tänulikud Eesti Üliõpilaskonna ametliku esitaja meie sõbra R. Jöffer'i kaudu saadetud lipu värvipaela eest, mis igavese sümboolina tõendab, et Eesti ja Ungari rahvusvärvid ühinenud on suure sihi poole: hõimluse huvides. Sini-must-valge-rohelisega värvid lehvivad koos punase-valge-rohelisega ja meie kandes neid üksteisest lahutada ei tohi, kui nad ka aegade mõjul tumenevad ja siidi tolm ning sõdade udu katab, jääb meie soontes ja südames ikka sama veri tuikama.

Soome-Ugri hõimlaste armastusega pühitseme sel kuul Turaani Seltsi Kalevala pool, 27. veebruaril, ka Eesti vabaduspäeva. Ungari poegade suust kõlavad siis „Kallid kodumaa“ helid ja Kalevipoja laulud. Soojalt tervitame

Teid sel puhul, rahvusvahelistest hulgustest vabanenud Eesti üliõpilased, kes esimestena sõjariistad kätte võtsid vabaduse eest võitlemiseks ja kelle seast paljud isamaa eest oma elu ohverdasid. Meie tükeldatud kodumaa täis kibedust, kuid fanaatilise usuga usume turaani rahvaste parema tuleviku sisse, usume, et tuleb aeg, kus meil enam meid ümbritsevate vaenlaste alandavaid ja vägivaldseid pealetungimisi karta ei tarvitse, vaid terve Euroopa Soome-Ugri tõu jõu ees lugupidamist tunneb. Sellepärast soovime, et jõud, millega Taaveti-kangelaselikkusega Eesti rahvas hülgas Golati endast maha raputas, kunagi ei raueks, ja põlev isamaaarmastus, mis 1918. a. uuesti rippumata ja vaba Eesti löi, kõrgele leegitseks ning Eesti noorsoo hinge suurtsugustele tegudele ja võimsale loomistööle sütitaks.

Vennaliku tervitusega

Budapest, II, 18, 1925.

Gyula Vörös
Béla v. Gubjas
Sekretär (allkiri)

Ühistundest ja aktiivsusest üliõpilaskonnas.

lumatrikuleeritud üliõpilaste tutvustamine üliõpilaskonnaga. Üliõpilaskonna küsimus kui osa töö- ja kasvatusprogrammist meie üliõpilasseltsides.

Mis kõnelevad viimased Edustuse valimised.

Uue Edustuse valimised on seekord jälle seljaga. Ei ole huvituseta küsida, mis on üliõpilaskonna valimistes iseloomulikuks, kui palju avaldub selle juures laiemate üliõpilaste ringkondades aktiivset ja elavat tegetsemist, mõttevahetusi ning ideelisi algatusi ja kavasisid, mis kogu uue edustuse tegevusele tõukeks peaks olema.

Üldiselt näib küll nii olevat, et nimekirjade kokkuseadmine, valimine ja valida laskmine sünnib ainult väliselt, vormi pärast, ilma et see üliõpilasilma erilist käärimist ja pakatamist tooks.

Kõige päält on olemas kindlakontingendiline osa üliõpilaskonnast, kelle häälele arv valimistel ei too üllatusi, vaid kes ainult lähevad ja Edustuses oma alla võtavad sarnase arvu kohti, kui palju nendele proportsionaalselt tuleb. Kahtlemata, on ju tarvis end representeerida, ja on ka tarvis valvel

olla, et teised nende puudumisel midagi sarnast ei otsustaks, mis nendele meelepäraseks ei osutu, — on tarvis olla nõelasilmaks... Kuid erilist kohustust aktiivsele tegevusele ei tundu mitte. Sellepärast ei ole ka valimistel näha, mis nimel ja missuguste loosungitega meie korporatsioonid Edustusse lähevad.

Seltsid on küsimust kogu aeg tõsisemalt võtnud, sest see on nende algatus, ja suuremalt jaolt on ikka nii, et kes annab mõtte, see peab andma ka töölist.

On täiesti arusaadav, et uutele üliõpilaskonna valimistele minnes peavad valijad kõige päält ise enesele selgitama, mis üliõpilaskonnalt nõutakse, milles peab seisma Edustuse tegevuskava. Iga aasta tuleb palju uusi üliõpilasi juure, kellelt mitte nõuda ei saa, et nad nagu tuulest peaks teada

saama kõik, mis puutub üliõpilaskonna tegevusse samal momendil ja lähematesse ülesannetes. Üliõpilaspere on kiirelt muutuv ja ilma korduva tutvustamiseta ei saa ühingu oma liikmeid üliõpilaskonna asjade kursis pidada. Kõige kohasem selleks on muidugi üliõpilaskonna valimiste aeg iga aasta.

Kuid ka üliõpilaskonna kohustused ja tegevus ise on juba nii laialdasteks kasvanud, et üliõpilaste järjekindel tutvustamine sellega on hädatarvilik, kui ei taheta seda üliõpilaste laiematele ringidele ükskõikseks jätta. On loomulik nii siis, et need ühingu, kes selle mõtte algatanud ja kes selle elluviimisel tööd teevad, et need ühingu ka üliõpilaskonna tegevuse tutvustamisest otsekohe huvitatud on ega jää mitte ootama, et Edustus seda üksi teeb.

Sellepärast on seltside rühm järjekindlalt juba algusest peale üliõpilaskonna valimistel selgitus-üleskutsetega esinenud, selle juures täiesti kõrvale jättes kihutustöö sõna otsekohesest mõttest, samuti võitluse teiste rühmadega, vaid ainult üliõpilaskonna põhimõtteid, ülesandeid ja tegevust tutvustades. Kui teised midagi sarnast üles seadnud ei ole, siis ei õigusta see meid veel mitte selles midagi vaenulikkusse nägema.

Esimest korda viimastel (IV) valimistel on analoogilise selgitusüleskutsega ka maakondlikud kogud esinenud.¹⁾

Teised ei ole aga üliõpilaskonna elustamiseks pea midagi ära teinud, ja seda peab kõige suuremal määral organiseerumata üliõpilaste esitajatele ette heitma.

Kas ei ole otse skandaal: kogu aeg raiutakse, et Edustus on ellu kutsutud kogu üliõpilaskonna jaoks, sellepärast ei pea teda olevate ühingute alusel moodustatama, vaid valimise õigus peab olema kõigil üliõpilastel — ja organiseerumate nimekirja ei saa valimistel 200 häältki, mitte kümnet protsenti organiseerumate arvust! See annab tunnustust, et seltside püüded on rohkem kogu üliõpilaskonna omad, kui organiseerumate suurem hulk teab tahtagi.

Kõik eelpool öeldu näitab aga üldiselt, et üliõpilaskonna meelsust, üliõpilaskonna tunnet tuleb tõsta.

Ülikooli astudes ei omända meie üliõpilased teadmist, et nad ka üliõpilaskonda astuvad, sellepärast et nad üliõpilaskonda kusagil ega milleski ei märka. Keskkooliga jäi seljataha hoopis teine ilm. Sääli olid omad ringid ja tegevus noorsoo liikumise alal, sääli moodustas kooli õpilaskond kindla üksuse. Ülikooli astudes satub noor inimene täiesti uude ilma ja jääb omapääd, nii hästi ülikooli töö

valiku ja teaduslike ühingute valiku küsimustes (mida siinkohal ei ole kavatsatud puudutada) kui ka üliõpilaselu küsimustes. Nendega ei olnud tal seni mingit kokkupuutumist ega mingit ülevaadet.¹⁾

Selle all kannatab kõige päält üliõpilaskonna Edustus, kuna kontakt laiemate üliõpilasingidega puudub ja õige lõtv on ka vaimlise koostöö side. Edustuse tegevuses, eriti tuntavalt aga „Üliõpilaslehes“ ei kajastu kaugeltki mitte kõik, mis sünnib ja mis tehakse üliõpilaskonnas.

Edustus ei saa omale tarvilisel arvul aktiivseid töõjõude ega juhte.

Kuid ka üliõpilasinguid kui niisugused kannatavad selle seisukorra juures. Noored ülikooli astujad ei tunne sugugi mitte ühingute põhimõtteid, ülesandeid, nende tegevust ega ka vaimu, mis nendes ühingutes valitseb²⁾. Meie üliõpilasingute iseloomustavaks jooneks on see, et kõik nende elu ja tegevus kipub jääma oma nelja seina vahele, ilma et sellest väljapoole midagi kuulda või teada oleks. On see soovitatav? Kas võib sarnase seisukorra juures arvata, et ühingu valik noorte üliõpilaste poolt teadlikult sünnib ja et tõesti kõik ühingu-tesse astuvad, kellel selleks võimalusi? Igatahes võib praegu organiseerumate suust kuulda iga-suguseid fantastilikke oletusi ja väärarusaamisi ühingute kohta. Tagajärjeks on see, et organiseerimatu id on soovimata palju, kuna aga mitmed ühingu d kiritsevad oma litgete väikse arvu tõttu.

Noorte üliõpilaste tutvustamine üliõpilaskonnaga ja organisatsioonidega on nii siis Edustuse kui ka organisatsioonide eneste asi.

Selleks tuleks kõik võimalused ära kasutada. Noorte üliõpilaste immatrikuleerimisele, näit., peaks järgnema n. ö. sisseviimine üliõpilaskonda. See võiks sündida aktuse kujul Üliõpilaskonna Edustuse poolt, kus noored Üliõpilaskonnaga otsekohe kokku puutuvad ja millega ühenduses käib tutvustamine Üliõpilaskonna ettevõtetega ning huvi äratamine nende vastu. On väga tähtis, et noored üliõpilased kohe ülikooli tulekul kokku puutuks üliõpilaskonna korraldusega ja kestvate institutsioonidega.

Muidugi on loomulik, et see traditsioon võib välja areneda alles siis, kui üliõpilaskonnal on oma maja, oma kodu. Aga juba praegu peaks selle peale mõtlema.

Ühenduses kõige eelpool öelduga omab erilise tähtsuse vastavate informatsiooni väljaannete kirjastamine. Eriti tuleks selles mõttes nii Edustusel kui ka organisatsioonidel ära kasutada akadeemiline kalender, mille väljaandmine kavatsusel. Kõige

1) Seltside omast läheb ta lahku ainult selle poolest, et kogud on tarvilikuks pidanud end ainukõlblikuks mooduseks tunnistada, ähvardades kogu üliõpilaspõhimõtete ümberhindamisega ja kuulutades senised organiseerumismvormid puudulikkudeks, — ja üles lugenud tegevuskava Edustuses ilma kõssamatagi, et see on Edustuse senine töökava ja nimelt seltside oma. H. K.

1) On teada, et näit. Tšecho-Slovakkias on tugev side üliõpilaskonna ja keskkoolide õpilaskonna vahel olemas. Nimelt võtavad keskkooli õpilased teataval määral osa ka üliõpilasingute tegevusest. H. K.

2) Selles pakkusid kõige kurvemat tunnustust organiseerumate koosolekud enne viimaseid valimisi. H. K.

parem vahend oma tegevuse tutvustamiseks oleks ikkagi „Üliõpilasleht“, kui korda peaks minema teda lugema panna kõiki üliõpilasi, kas või tellimist sunduslikuks tehes.

Kuid Edustuse ja üliõpilaskonna üldtegevõtete kandjaks on seni olnud organiseeritud üliõpilased ega ole ette näha, et see lähemal ajal teisiti peaks kujunema. Tegevus on nii lai ja mitmekesine, et jõudusid ikka rohkem ja rohkem tarvis läheb. Neid jõude peavad loomulikult andma ühingud, kellele üliõpilaskonna küsimus kallis ja kes selle oma töökavasse võtnud. Ja siin peaks need ühingud oma sisemises tegevuses ning oma liigete kasvatuses uue nõude üles seadma: ühingud peavad oma liikmeid järjekindlalt üliõpi-

laskonna küsimuse kursis hoidma ja oma liigetest üliõpilaskonna tegelasi kasvatama. Ühingutes, kus n. n. kodukorra lugemistel (noortele liigetele) tähtis koht on antud oma ühingu ajaloole ja Eesti elu küsimustele, peaks eraldi tähelepanu pühendama Eesti üliõpilaskonna ajaloole ja praegusele korraldusele, tegevusele ning püüetele.¹⁾

Sellest oleks kasu üliõpilaskonnale kui ka ühingule enesele.

12. XII. 24.

Hugo Kukke.

1) Mõnes vanemas organisatsioonis on see juba maksma pandud.

Kirjandus ja kunst.

„Suudlus lumme“. Arvustus.

„On värse, mis laulvad hingest,
Intiimseid ja õrnuid värse“.

Vilmar Adams'i luuletused laulavad hingest, ta värsid on kõik intiimseid, peaegu alati õrnud. V. Adams on lüürik par excellence. On aga raske leida usutav formel ta veetlevale lüürikale, sest igal tema laulul on oma elu. Sellepärast hõljub ta luuletuste üle mingisugune salapärasuse loor. Kõik on nii saamatult — lihtne ja selge päältnäha, kuid ei saa lahti tundmusest, et on võimalus mõista ka sügavamalt. Seda rohkem, kuivõrd ise jõuad sisse tungida.

Adams'i teemid on küll kõik tähtsad ja tõelised, ent tema luule subliim šarm pole teemides — „nägemustes“, nagu loeme tema võib olla liigagi prententsiöösist saatesõnast, vaid selles, kuidas ta asju näeb. Ja see „kuidas“ on tõesti huvitav ja uus eesti lüürikas. Preesterliku žestiga läheneb ta tuttavale asjale ja näeb seda mitte nõnda nagu meie oleme harjunud seda nägema:

„ei nii, ei nii, vaid hoopis teisiti.“

Ja nagu äkki aru saades, et meie seda, mis talle bareljeef, tajume ainult peenikese joonisusena, kurdab ta, pool nuttes, pool naeratades,

„kuis uskmatuile näitan ma,
kuis vanast' vankreil — taeva reisiti.“

Võtamegi ta bareljeef „Koidula“. Koidula — ärkamisaja „kullatikit lipp“. Kuid see Koidula „läheb mööda“ V. Adams'ist.

„Ma'i näe sind Jannsenite suures toas,
kus istund Lauluisa, Jakobson ja Hurt,
vaid kambris öises, kus on tuleroaks
saand üksik hing ja õnneootus murt.“

See, mis on selge igapähele, ei võlu teda:

„Ka moonakas näeb seda, mis on näha“,

ehk jälle:

„Las teisi kütäb sinu hümne paatos“.

V. Adams läheneb Koidula kipsikujule eestkätt mitte tänus ja harduses, vaid kaebega, et

„Sul elus õrnu sõnu kingit vähe,
Nii vähe hellitet on sinu käharpää“.

Läbi ja läbi kultuuriline, intellektuaalne, püüab ta tungida nähtava ilma taha, püüab mõista kõik, õrnust ja julmust, hääd ja kurja. Olgu need katsed vahel naiivid ja küsitavad, tung näha seda, mis „pole näha“, on Adams'ile olemusliselt omane. Ta mõistab õrna armastust, sooja isamaalikkust, mõistab „vabaduse kisasid“, kuid äsja ühes Byroniga õhku virutades:

„Ei märke neid saa kustutada keegi,
Türanniast nad taeva poole hüüd!“ —

sosistab ta juba türanni naisele kõrva rahustavaid sõnu:

„Ärge kastke sõrmi vette:
puhast kätt ei oma keegi“,

sest:

„Need vaid tindiplekid Kanti“.

Ja mis küsib ta „unistaja pää“ sellest, et lady Macbeth elas enne Kanti: tema ilmas on kausaalsus saanud nii kõrvaliseks asjaks! Krampulikult teravalt, intensiivselt otsib ta igalpoolt „viimast õigust“, mis on „varjatud meilt“. See pole originaalitsemine, see on tema konstitutsioonis, ta olemuses, ta temperamentlikkuses ja iseäralises reageerimisviisis. Siit tulebki et ta paiguti püüab nagu välja kutsuda, teha ülearu-seid liigutusi, et vaadata, mis siis sünnib. Kuid meie ei pea sisse kukkuma ja vihastama, kui ta äkki saab maha niisuguse reaga:

„Taas kevad hüppab nagu vasik“,

sest kas meie siis tõesti enam „nägu ei näe“,

„kui targeldet krõbuskad — kus kurat!
Ja need, mil rinnad lahti, kraed.“

Ei maksa võtta liiga tõsiselt ka tema ähvardust:

„Sind heidan ma, kultuuri kark“, —

see on ju sama laulik, kes isegi armastuse külminatsioonil, otsides kõige ilusamat võrdlust armasama tulekule, hüüab:

„Sa tuled, . . . kui Novalis'e fragment.“

On ju kultuur saanud tema olemuse osaks. Mis teisel oleks „Dichtung“, see ongi temal Asi. konkreetseim asi. Lugege ise järele. Surra tahab ta kui Malebranche, ta hing on „kallist siidist“, ta ööd on olnud kiviste, ta päevad on olnud papist, ta laulud aina kubisevad sõnust, kui Rubikon, Tutankhamen, Kant (korduvalt), Konrad Mägi maal, Graal, tennispall, mehaanika, luksus, monaadide (!) pulm, hingesiluett, plebs, seinal maalit lill, Giordano (Bruno? milline familjaarsus!), zarathustritsevad, vedur ja vaksal, Wilde ja Wilde (Oskar), Aavik, Loorits, Pöld, Heine, nimekaart, kaardu läinud riim, kosmiline piljard jne. jne. in infinitum. Kuid — ja seda peab eriti rõhutama — kuskil pole need „raamatulised“ sõnad meelega tarvitatud, ei, nad ongi elu, haritlase elu, kellele kõik nad nii tuttavad, konkreetseid ja spontaanseid. Sest nende peale vaatamata on autor lihtne, otse liigutavalt. Juba ta keelest on eemale jäänud „keeleuenduse äärmised võimalused“. See on lihtsus, mis on läbi käinud komplitseeritusest, intensiivselt elanud haritlase lihtsus, kellele jäänud „paljas elu“. Vilmar Adams'i hing on kindlasti pateetiline, kuid see paatos on kui kõrgepingeline elektrilamp, mis põleb isoleeritud kestad, ta ei soojenda ja ei põleta. Seda teab poet ise, kui ta omas esimeses tsükli „Suudlus lumme“ laulab:

„Ma seisan tarretanud poosis,
on tähtedest mu pjedestaal,
mu teed ei kata roosad roosid
ja külm mu kauge ideaal“.

Ta pilk, ju vaatamisest turb, ei ole seni näinud ühtki rõõmustavat või kurba asja, kõik, mis teistele näib tähtis, tal mälestused kaugest unest, maine retk on kindlasti lootusetu, iga Rubikon on väike kraavike, kõik mis elab, on Toonela nuumaja, armastus ei anna meile midagi, õnn armastuses on vaid liig lihtne mehaanika, kohata ei saa, järele sõita võimata sellele, kes südamele kallid olla võiks, armuteed ei kulge põhja (sügavusse), kõik näod on mingit, imesid ei sünni, ainult surm toidab meie elu järele janunevat suud, küünlad sulavad ja kuused visatakse õuele ja isegi luule, see viimne väärtus, ei ole muinasjutt, vaid ainult:

Selle tühja taeva poole
„Kaks väljasirutatud kätt“.

Kõike seda teab luuletaja, tunneb seda „me olemuse mõttetust“ intensiivselt „iga hetk“, ta näeb ootvaid surnulinu isegi siis, kui kevadvärinas on valmis tühjaks jooma kosmose karika. Ent see ei ole mitte kahekümneaastase poseeriv pessimism, musta prilli kandmine, see on olemusline ürgne

kustutamata „hinge pöud“. Kuid kui me mõtleme leida Adamsis enesetapmise apostlit, siis eksime. Kümnel ja sajal ei oleks teine motiiv võimalik, läbi läinud neid kõrveid, tulnud surnud punktile, kus „õnneks pole andi“. Kuid Adams on ju „teisiti“. Ta ei võta mürki sisse, vaid ümberpöörduvalt ootab silmapilku, kus saaks mürki anda maailmale kui rotile! Ta ei istu Buddhana maha, et vaadelda oma naba, ja ei tülita Jumalat palvetega juba sellepärast, et tema pessimism, ta lootusetus liiga sügav ja ta teab, et „aidata ei saa meid palved ega jonn“. Aga

„laulik lauluga veel ehib oma hauda!“

Elu on lootusetu — just sellepärast tahan elada. Armastus ei anna meile midagi — just sellepärast tahan armastada. Luulet pole kellelegi vaja, aga — „kuis ilmata võin rütme palavaid“. Ja see stoisism, kus „mainegi lahti maistund“, kus näiliselt pole küljes tükikestki elavat liha, „mis rühib, roomab ja on soe“, on tõstetud mingiks religiooniks, kaineks joobumuseks: „Suudlus lumme“. Ja „kes joobund nii, sel pole vaja maaõnne soe ja mugav tall“. Elu on lootusetu, aga kompromisse temaga mitte teha!

Kitsas artikli ruum ei luba siinkohal peatuda raamatu formaalse tähtsuse juures. Olgu ainult ära märgitud Adamsi kõrge värsitehnika, mis paiguti muutub virtuositeediks — ta luuletused pakuvad rikkalikke näiteid alliteratsioonest, assonantsist ja keerulisemaist peidetuist häälikkordusist. See teebki ta luuletusi musikaalseiks ja laulvaiks. Eriti tuleb tervitada ta uuendusi riimi alal, mis viivad välja eesti riimivaesuse umbtänavast.

Raamatuil on süda nagu inimestelgi. Ainult tarvis seda osata leida, mis pole kerge tänapäeva lehitsejate-kultuuri juures. Kui meie suudame kätte saada V. Adamsi esiteose nii omapärase rütmilise ja näilise parnaslikkuse all nii igatsevalt närviliku pulsilöögi, siis omandab meile see korrektsete jambide kogu korruga tähtsa ja suure tuuma.

B. Pravdin.

Kirjanduslik elamistunne.

Välja minnes Leppelin'ist ja selle raamatukesest „Armastus“, Johs W. Jensen'ist ja selle bioloogilisdarvinistlikule alusele rajatud ilmavaatest, astume meie tormilisse uusaega, psükoloogia uuendusse. Eelmise generatsiooni hallitus ja kuulmatu elutahe, mis näiteks sundis Leppelin'i kolm tundi enne ta surma end kevadaias ringi kanda laskma ja sööma lilli sõnadega: „Imeline veel elada“ — on ümbermuutunud kaootilisse jultumusse. Uus elutunne defineeritaks ainult kui vabadus. Sellel on mõistmata rõõm asju mitte kauem vaadelda ja seisukohta võtta, vaid kiirelt kõik üle elada. Tarvitatakse kõik mõõdud, et pääseda sihile; armastatud on meetod ilusat vaadelda kui lähidast ja uusaega kui lühikest ajaloolist silmapilku.

Nii ilmub kurioosum, et kaasinimesed ja mina tööpoolest spartalased ja babiloonlased on — ei, peab ütleva: meie hingeline mina on nii kirju, et endis kanname kõigi

aegade värve ja hääli ja mitte ruumiliselt antud, vaid silmapilgus: futuristlik romaan.

Kaugust hoitakse alal kui fiktsiooni, ja on hingeelu lüürilis-romantilise poole kujutlusena vaadeldav. Modern kujutus on Psyke realismi, ja sel viisil armastatav on tervik, kus vastuolud esile tõstavad üksteise ja inimloomingu ühisolus. Kui hindaja mitte enese kunsti kui taevalendu ei vaatle, siis saabub sellest ainult filmi programm, ja kõik on hää. Ainult üks puudub — sest ainult nii on selle voolu daani modernistid saavutanud ilusa kunsti tipu: nad pole kaasa teinud sõjus, või pole hiljem ajalehti müütand uulitsail, lühidalt: nad pole küllaldaselt rikkalikult piinatud elus.

Uue voolu esitajaid, kes siin vaadeldud saavad, on kolm: Tom Kristensen, Emil Pönelycke ja Fredrik Nygaard¹⁾

Nende autorite tööde kaudu kantakse meid olule (Dasein) lähemale kui kunagi varem. Tsentraalse idee, mis nemad omaks nimetada võivad, on perspektiivi idee. Hing vaadeldakse kui rida ja iga osa saab enese sügaveralduvas koospanduna esineda. Nad on kõik oma aja lapsed, sest nende killustatud elu ja fantastiline visioon on väga armastatud mõjutamise abinõu.

Võtan konkreetse näite, et kujukaks teha üteldu, mis aga siiski ei ulata selle kunsti viisi ülema astmesse, küll aga kõige enam selgitab. Võtan nii siis:

Fredrik Nygaard.

Selle esimene raamat (s. o. proosas) Viking („Vikingen“ 1920) kujutab meie noorsoo igatsust ja selguseta otsimist personifitseeritud Wikingisse. On antud nii, et esimene osa lähedale toob vikingite aja nooremehe, kes elurõõmu ja -nälja ees võitluses merega sureb, siis heidetakse kõik jälle kõrvale, mis seda puudutab. Siis modern osa: noormees nii vana, et armastab. Ta rändab fiktsioonis, s. t. tütarlapse usus Ameerikasse. Siiski aga jääb ta koju, et salaja vaadelda võida tütarlast, kus juures ta hõõguvaid kirju oma rännakult sellele saadab. Tema igatsus on Ameerikas, ja siiski naise juures. Ta noorus ja võitlus on põrgu ja taevas, ta elu hõljub armastuse ja selle vahel, mis ei sisalda armastust (s. o. tema arusaamise järele tõeline armastus). Lõpuks variseb tal kõik kokku tüdruku meheleminekuga teisele ja ta sõidab Ameerikasse, teel aga upub.

Nagu näete, ilus supp!

Siiski ei otsi meie selles ühenduses ei sisu ega kunsti, veel rohkem kahepoolsuse kandvat ideed. Teatavas ulatuses katsutakse edasi anda kõigi aegade inimeste sisemelu, kuid kontsentreeritud ühte isikusse ja silmapilgus. Tegevused arnevad ainuskorrana ja tähendavad alati ühte ja sama (võrdle tegevuste konkureerimine). Püüd kõike korraga ümber haarata ei ole siiski midagi utu, futuristiline maal püüdis ka sama ja kui Schiller „suud annab kogu maailmale“ või Goethe „ilmavalust“ kõneleb, siis on tööpoolest veel kord seesama-kõik korraga tajutud ja vallata tahetud. Et uusaeg ikka sügavamale väiksemajse üksik-asjadesse püüab, ja kui see leitud, esitab selle kõrvuti et välja tuua sellest tervik, on ainult aja kaosest väljalööb,

1) Nende lüürika kohta vaadake, palun, Looming nr. 4, 1924.

mis lõpuks kõige maailma ilusamas korrapärasuses lõppema peab (vrdl. Niels Bohr'i aatomteooria). Siia tulevad juure veel kaks sama voolu esitajat, keda nimetanud olen. Tähelepanu väärt on:

Emil Pönelycke

raamat „Sgartalased“ (Spartanerne, 1919) mis pea saksa-keeles ilmub.

Siin on kõne kolmest eluvormist. Rikkalistest allikatest Greekamaast omanud on ta päikesest lähihõõguva iludusjänu ja peen hinge armastuse, uusaja Euroopa sõjast brutaalsuse ja külma väljaarvava intelligentsi, vaigse provintsilinna daani elust omanud ta õrna vaikuse ja kuiva huumori. Kõik see asetatakse ühte isikusse, mis küll „üliinimeseks (mitte Nietzsche järele) nimetada võib, mis aga täis toorest egoismi ja enesearmastust. Nii siis mitte täiuslik inimene. Selleks tarvitatakse naist. Armastuse läbi — sellel on omadusi, mis puuduvad esimesel — saabub täielik inimpaar. Oleme läbi rännanud kõik hinged, kõik ajad oleme meie ühes silmapilgus läbi elanud, et luua kaks inimest või õigem: mees-naine!

Tom Kristenseni

teos „Teine“ (Den Anien) on vaadeldav sama vaatepunkt all; ainult siin on vastamisi asetatud perioodidena oriendi ja Euroopa uusajad. Üle muu on see raamat (tõlgitakse) ainuke tõeline kunstitöö selles voolus ja kui niisugune mitte rafereeritav.

Sõja järele on kultuur tõusnud uude faasi. Kirjanduses on esile kerkinud magus-segane lapsepõlve aeg (võrdle näiteks radaim) ja sellele järgneb täitmatu jultumus mille tekitanud uus elutunne. Kõik aeg jooksevad võidu, voolulased terve maailmaga ja kunagi ei saa nende tallad olla külmad, kõik aeg tahavad nad kuu taevast alla tuua ja kõik aeg vaadelda spartaaste kõhtu, kõike, mis leida inimesel. Ei ole juhus, et meie aja vaim, arvustaja (rootsi-soome) Diktonius oma aforismi kogus¹⁾ ütleb: jaanalinnud jooksevad kiirelt ja neelavad kive — need on minu linnud.

Linnud on uue elutunde sümbolid. Herman Bang'i tüüpide kujutlustes Hjort miljöö kujutuste üle oleme jõudnud välja futuristliku romaani maailma ümberhaaravast elupildist. Mis tuleb veel näha? Kindlasti: ekspressionism saab ületäidetud ja — eksplodeeritud.

Kjeld Einfeld.

Yliöpilassiluette meie uueaegsemas ilukirjanduses.

II. Novell, romaan.

Kui otsida meie yliöpilasele ilukirjanduslikku tunnustust, siis on see negatiivne: peaaegu ei yhtegi korralikku yliöpilast ei mees-, ega naissoo edustajaist. Ja veidi esteetiliselt interressi pakuvad need videvalt vilksatavad siluettid. Vottes neid inimestena, elukutseta jah — isegi eluloota — on nad huvitavamad ja kontuursemad.

Meie moodne novell ja romaan on kvantitatiivselt kaunis rikas yliöpilasisikuist. Meid visiteerivad fantastilisedki varjud ja symbolistlikud siluettid (Tammsaare-Pöialpoiss jm., Gailiti — Joe Niilus).

Selgemaid siluette pakub Albert Kivikas romaani „Jaanipäev“. Kuid — Jaanipäeva isikute koondus on kyla, nii resideerivad tudengidki sääl (suvivaheajal muidugi),

1) Diktonius: Das Brot und das Feuer, Helsingfors 1923.

Süda raske.

Näen seisvat Kannab hõngus
mäe nõlval hahast siidist
kurvalt kaske, udumaske.

üle niite Langeb koltund
sügishõngus lehti puudelt
hõljub raske... nagu vaske;

langvad lehed
langvad õied —
süda raske.

Karl Aben.

Valguse rännak öhe.

Käis rytmin vaikuse me radu õudseid valgus,
Õlg lähkrist kandis kummalist, huul sosist viit
Täis sõnu hõrke neil', kel hingen noorus, algus.

Samm rändaja käis, otsis inimeste asu,
Võlg armastuse kutsus teda, juhtis siit
Ramm kunni kadus leidma sõpru, sellen tasu.

Õo kotta siis ta väsimusest istus maha...
Jõi lähkrist Valguse nyyd Inimese suu,
Töö kelle andis maise soole vendlussaha.

Tald võõra kadus siis, jäi kaugelt paistma agu,
Tõi öhe Valgust Inimen, kui paistis kuu!...
Vald sinne eksib siiski keskel Elu vagu.

Kaarti Puusepp.

keetes vähi jaanitulele Saare talu suurimas pajas, juues ja Tillureenu Juhaniaga „maadeldes“.

Jook Vaheri poeg Arni näib olevat yliõpilasem. On üks neist, kes ise end koolitand ja ylikoolitav. Vanemate abi on ulatand vaid kihelkonakooli välisukseni. Olnud rakkess hommikust õhtuni, tuleb ta väheks maale vanemaid kylastama. Asunikust vend märkab Arni ajuväsimust ja soovitab talle suvipuhkust. Arnil on eksamid, ent jääb viimaks; teeb heina, kosub ja terveneb. Kuidas ta sygisesed eksamid sooritab, ei autor tea — Jaanipäeval — ennustada.

Agä Saare Karla. Maalt — Mulgist võrsund vähe ebel korporant, Saare Peedi ainusündind poeg, kel kirev myts pääs ja muretud burschilaulud suus. Ja kui romaani lõpus kuuleme Killuste Märldilt, et see mulgimaa „uhkus“ visat kuuks vangitorni (olgu si süütuna), ei tunne talle kaasa, sest kaalutaksan kord kergemeelsusteks ja patustus neljandama käsu vaste nõuab satisfaktisiooni — kunagi. Ta on yliõpilaskuju hellutet kyllusest ja kõvadest rahadest: „Noh, kodus kyll saidi nii ja niipalju, eks võta see kymmetuhat veel sõidukuludeks.“ (Jaanipäev, lhk. 274.)

Siis Killuste Eedi, eksamita stud. med. mitmentamati aastat. On praktiline inimene, — võtab arstiteadustki puhtpraktiliselt, muutes oma keha alkoholi laboratooriumiks.

Kivikase „Jaanipäev“ väärub enam tähelepanu esinevate yliõpilaste synnitajate poolest — sääl meie talutaadid muredaga ja rõõmudega, mis pojad neile ylikoolitamisajal valmistand. Siis majanduslikud erinevused, mis klassivahedeks ähvardavad muutuda. Ning vilistlane Parv — „sissesõitnud“ spekulant.

Meil ilukirjandus näeb yliõpilases joomarit: ta tuba on kui õllekelder. Ta joob, logeleb aastate kaupa, laenab ja joob, pandib ja joob jällegi. A. H. Tammsaare „Ludu“ (novell „Kärbes“) — matrikli järele Lutvei — on kyll „kuldaväärt“ mees, kuid ta on laisk, on mõnusa elu armastaja, on pehme ja järelandlik, on eesmärgita, on iseloomuta, istub trahteris ja — joob, ja kui ta lembesilm — Tiksi, kirjanik Meriheina kärbesmõrtsuk, surimuri teeb, joob Lutvei vaimustusega: „Lutvei jõi, jõi vaimustusega, jõi meeletult, jõi nagu hull, jõi nagu mehed ainult naiste pärast jooivad. Ei olnud enam valgeid päevi, ei olnud enam pimedaid õid. Lõbusõidudki võeti ainult selleks ette, et juua, olgu meeste või naistega yheskoos, aga lõbu ei leitud ometi mitte. Joodi yhest seltsimajast teise, joodi yhest trahterist teise ja tehti rumalusi jooibnud arutuses.“ (Kärbes, lhk. 150.)

Joomine näib olevat — elukutse. Ainult Kulno (keda me ju tunneme „noore hingena“) ei joo ennast kunagi täis ja on stoilisema rahuga ja targem, olgugi et ta tarkus on ammutet päämiselt piiblist selle kolmekordsest läbilugemisest.

Teguvõimsam töömees ja sihtide-inimene on Oskar Lutsu Jyri Kink („Andrese elukäik“). Juba ta ristinimi osutab elujõulist maa generatsiooni. Ta kyll kohiseb ja myhiseb natukese palju: „tõttab ylikooli — uulitsa pöüdes, maksab võlgu — raginal, käib maal vanemate juures, nelikymmend versta edasi-tagasi, jalgsi — nii et tule juga taga; teeb sporti — nagu myriseb ning valmistab noormehi igasugustele eksamitele — nii et kohiseb ja mühiseb.“ (Andrese elukäik, lhk. 45.) Jyri Kink repeteerib ka Andres Syvaleppa — muidugi — nii et kohiseb, myriseb ja myhiseb.

Mõne ilukirjandusliku meesyliõpilase eriala on — naine. Nii — esiti — Milli Mallika veiar Hans Vimmer („Imb'i“). Naine — mitte psykoloogilise kylljest kui Juhani Aho Olavi Kalmile — ei, naine — ma ytleksin — seksoloogilise. Hans Vimmer asutaks enesele haaremi, kui ristiuusk lubaks. Sõmbragi templi (armuvallas) muudab ta loomulikkude vajaduste paigaks.

Naisyliõpilase eriala on armastus, on mees. (Erand — Eeva Saar. J. Käneri „Inimene ilma eluloota.“ Aga toogi on poolmehistund naine.) Kuid romaani „eluloota“ pääisik on mehest unistuste varal elav naine. Ent sihte saavutades ja mõne raskema elueksami sooritades pettub, väsis ta ja kuurdub võidetuna eriala ohvriks.

Käneri Aino nimik, Alma Ostra melankoolne Aino hukkab samuti. Näib, nagu oleks Ainode — kaasvõitlejannade elu vaid refrään kosmose kontrabassil. Selle Aino haiglane hingelik kriis ja kaeblev kehalik ryy toob kogulemusliku katastroofi. Ta tahab keha enesest visata. Ja viskabki. Revolvri triks ja momendil elada mittersuutjast on hingevalu emale eluajaks.

Jah, Saare Karlal oli õigus, kui ta omi õdesid pyydis kaasvõitlusväljale takistada!

Mait Metsanurga romaanis „Ennäe inimest“ „langeb ohvriks“ mõnigi naisyliõpilane ärimehele Martensile.

Viimaks maintagu J. Lattiku surnu pruuti — Norat, kui tybilisemat naisyliõpilassiluetti meie ilukirjanduses, kes armastab surnut ja varje ja elab isegi varjana — siluetina.

Agä võib olla mängib elu temalegi vaid refrääni kadriillist kosmose kontrabassil. — A. M.

Kunstist ja kunstinaütustest „Pallases“.

Praegusel silmapilgul kui kunagi varem tundub üldiselt süvenev rahvuslus. Köneldakse sellest ka kirjandusesi kunstis.

Kuigi väljaspoolt inspireeritud vaim kunsti kunagi ehtsalt ei valda ta kord alustatud suunas. Siia pääsevad massilised vaimustused liig raskelt, sest kunstniku loomingu määrab valdaval määral ennem omatud saavutused, omatud tehnika. Päälegi on kunstnik kõige individualistlikum.

Suure kunsti nõue on olnud alati: välja rahvuslistest piiridest, kõikide juure! Kogu ilma kunstiloomingu lülks! See on kunsti sügavamaks oluks.

Peame siis meie vastupidise tee omastama? On ju meil nii palju ette heidetud kunstnikkudele nende võõrapärasust.

Kunstniku ta maa omaks teeb sellel omatud põhjanev haridus. Määratu tähtsusega on siin kunstikoolid. Teiseks, et ümbrus kannaks ja annaks kunstnikule ta elamuste ja otsimiste sisu. Ümbrust on vaja!

Ei võõrta teatava stiili pooldus kunstnikku ta maast ja vastupidi. See on niivõrra omamaalane, kui palju elatud on inimesena sel maal ja siit inimeste kokkupuutel, kus alateadlikult kokku kasvatud päritoluga.

Nii oma maast võrsudes ei ole hädaohtlik, vaid vajav taotleda rahvaste vahelisi väärtusi, sest miski ei tumesta ehtsat aluspõhja, vaid rikastab ja ülendab saavutusi.

*

Võime huviga konstateerida meie maalikunstis koonduksi ja rühmitusi isikupärase otsimiste ja tõekspidemete järele. Pole enam ühtlane ja üks kunstnikkude pere, ei ole ka vastolu tekitajaks noorte ja vanade aastate vahe, vaid kunstnikkude isikupäraseid veendumused. Võime praegusel momendil kõnelda meie maalikunstis neljast keskendusest.

Mineval kuul korraldas Tartu kunstinaütuse „Eesti kunstnikkude rühm“ — kõige äärmuslikum, moodsam tahtev olla, ilmselt Prantsuse äärmusliku kunstiloomingu eeskujude all. 15. II—1. III. korraldas näituse „K. Ü. Pallas“, kus ümber koondund meie tunnustatum, anderikkam ja loovam seni kunstnikkude ringkond.

Esimene kunstinaütus oli üht stiili taotlejate oma: teine on aga isikute koonduks vaatamata nende stiilikäsituse pääle. Esimesel esinesid alla kümne isiku, viimasel kolm korda rohkem.

Ei ole mõeldav neid siinkohal võrdlema hakata, sest liig palju eeldusi on viimase kasuks, kuid ka esimene

äratas huvi, ja iseenesest kui niisugune, erisugune ja stiilitaotlik, väärrib tunnustuse.

Peetuksin siinkohal „K. Ü. Pallase“ kunstinaütuse juures. Käesoleva näituse kaudu ilmneb juba, et kunstikool „Pallase“ tegevuse tulemusi meie kunstilimas arvestama peab. Näituse üht osa kannavad juba kunstikooli lõpetanud ja lõpetajad. See on juba midagi!

Väljapanekute hulk on võrdldmisi suur. Rikkalik skulptuur esitus. Siin välja pannud on J. Koort pää graniidis, kunstniku uuem toode, tehniliselt küps ja passiivne. V. Melnikul on hääd „Santa Maria“ pronksist ja M. Hermannil betoon portree. A. Strakopfi rikkaliku esituse hulgas on palju hääd, kuigi mõnel kohal väljatöötuses soovida jätab. F. Sannamees modelleerib portreesid skulptuuri kõigil aladel. Ja see võime on saavutatud. Ülimalis portree alal esitab N. Triik paar uut teost, pintsliivõtte küpsuses, piirjoonte reljeefsuses ja selguses. Ka maal „vaade aknast“ tõuseb esile näitusel.

V. Ormison esitab näituse suurteosed õlis, mõjub oma värvide ekspressiooniga. Vähem kordaläind on ta portreed.

A. Vabbe esitab rea akvarelle Pariisi ainetel, mis nii oma tehnilise küpsuse, võtte artistlikkuse ja joontevärvide hõljuvuse tõttu tähelepanuväärsemad, kui mitte kõige paremad saavutused näitusel.

E. Viiralt on välja pannud kivitrukke, pintslijoonistusi, aqatinta ja vernis-mou tehnikas tooteid. On uusi tehnilisi otsimisi, on küpseid tooteid, kuigi väljapanekute üldilme segane.

Näitusel ületõusvamatenäimeta peab veel I. Muksi portreid õlis, kust selle alale töötusi on, kuigi veel vähe igavas käsitluses. A. Jansen'ilt on küpse autoportree.

J. Paap'i graafilised tööd väärivad tähelepanu. Tehniline võte tahab liig palju edasi anda, olla väga sugestiivne, kuid ülipaisutus võib ka väga kergesti jätta pääliskaudsusse, õredusse. A. Bergmann'ilt küpse-akt õlis. O. Krusten esineb karikatuurega. On maitset. Näitus jätab hääd mulje.

J. P.

Ajakirjandusest.

Deutsche Hochschul-Zeitung. Wien, 29. nov. 1924. Nr. 47.

Nimetatud nädalkirjas, mis tegelikult suursaksa ametlikuks akadeemiliseks häälekandjaks, ilmus pikem ajalooline ülevaade Tartu ülikooli kohta. Toome siin huvitavamad väljavõtted.

Pääle õige „luulelist“ sissejuhatust käsitab artikli kirjutaja pikalt ja laialt ajalooliselt Tartu ülikooli arenemist, eriti allakriipsutades seda osa, mida täitnud sakslased. Hiiugaajaks on muidugi aeg, kus valitses kõikumatuult sakslus. Langus tuli a. 1893 venestamisega. Kuid see ajajärk olla olnud ka just raskemaks löögiks, mis kunagi balti sakslust tabanud. Isegi nimi „Dorpat“ olla hävitatud. „Ainult ükskord, okkupatsiooni aastal, näis vana Dorpat uuele elule ärkavat, kui saksa sõjariistade kaitse all sügisel asutatud Saksa ülikool tõusis. Kuid varsti hävitati needki lootused, kui novembri revolutsiooni järele Saksa sõjavägi purunes“.

Olgu järgnev osa, mis käsitab olevat seisukorda refereeritud tõlkes:

„Eesti Vabariik võttis üle Vene riigi paran-

duse. 1919. aastast tõusis ülikool uuesti, kuid enam vähem Eesti kõrgema koolina, ümberristitud vana Dorpat'is, kes nüüd omaks pidi võtma nime „Tartu“. Ei olnud kerge vana ehitust uuesti ülesehitada. Kui ka tugevasti rajatud ehitus ise Toome jalal oli suutnud vastu panna sõja- ja revolutsiooni tormidele, siis nägi tema sisemus küllaltki kurb välja: inventaari hulka väärtuslikke aparate ja suure raamatukogu olid venelased 1915/16. „varjule viinud idasse saksa esimese pääletungi puhul“. Lugematud kastid täideti, et saata — sügavale Venemaale Pensasse ja Permi.

Pikaldase, vaevarikka tööga ehitavad eestlased ülikooli uuesti üles ja arvatavasti saavutab see jällegi oma enese kindla omapärase ilme. Suure hoole ja kaugele ulatava valitsuse rahalise toetusega täiendatakse ja rikastatakse inventaari, töötatakse instituutide laiendamise juures, missugusele tööle ka Balti sakslased oma kaastööd ei keela. Astub neil igalpool tervel maal vastu eestlaste natsionaal šovinism — on ülikool teataval mõõdul siiski neutraalne platvorm, kus seda niivõrd tunda ei ole.

Palju kannab siin veel kujunematut ja pro- visoorset ilmet. Juba õpperaamatute valikul ollakse sunnitud tarvitama Saksa ehk Vene kirjandust sest Eesti teaduslik literatuur on alles oma are- nemise algstaadiumis, kuna aga seda suuremate raskustega seotud õpetoolide täitmine. Ligi 40 protsenti professoritest on väljamaalased ¹⁾ ehk vähemalt võõrast rahvusest, s. o. mitteeestlased ja Eesti õppekeele kõrval tarvitatakse Saksa, Vene, Soome ja Rootsi keeli. Ette on nähtud küll lähemate aastate kestvusel Eesti keele, kui obli- gatoorse ettekande keelele üleminek, kuid on siiski küsitav, kas rohkearvuline Saksa, Vene, Rootsi, Soome professorite pere nii kiiresti seda suudab. Teisest küljest ei jõua ka ülikool ise nõnda ruttu tarvilist arvu Eesti omi õppejõude ette valmistada, sest et juurdevool teaduslise töö alale kaugeltki mitte nii elav, kui suure õpilaste arvu juures — 5000 üliõpilast — loota võiks.

Üldiselt valmistab see suur üliõpilaste arv nii mitmelegi Eestis päävalu. Kuhu peavad minema kõik need ülikoolist läbikäijad? Juba nüüd tuleb riigis teatavatel akadeemilistel tege- vusaladel ilmsiks üliproduktioon ja kohaotsi- jate arvu edaspidise suurenemise puhul on raske etteütelda selle tagajärgi. Balti sakslusele tuleb veel raskendava asjaoluna see, et kestvalt lee- gitsev šovinism baltlastele koha saamist takistab,

1) Eelpool samas kirjutuses tähendab autor: „Ülikool võib ainult siis oma ülesannet selle maa suhtes, kuhu ta kuulub, lõpulikult täita, kui mitte ainult üliõpilased, vaid ka professorid samast maast põlvnevad“.

kuna teisest küljest veel omakorda Saksamaalt terve rida baltlasi, kes sääl oma studiumi lõpe- tanud teenistuse leidmiseks kodumaale tagasi pöörvavad.

Tartu ülikool on „Jurjevi“ ülikooli järeltulija. Kuid „Jurjevi“ vaimlist pärandust ei ole ta mitte ülevõtnud, ei ka vana „Dorpat'i“ oma, vaid tas on nii esimest kui teist.

Venelased ei mängi siin küll enam suurt osa, sest nende vägivaldne ja kiire venestuse meetod oli liig vähe kaugele nägev, et olla jää- davama mõjuga. Balti elementi, kes nii pikki aastakümneid oma vana Saksa ülikooli juures ehitanud, ei saa aga mitte ühe käsukirjaga välja lükata! Sügavasti on sakslus maal juuri ajanud ja midagi ei või neid takistada oma ülikooli juures kaasatöötada ka selle uues kuues. Eest- lased on küllaltki targad, et seda õigustust tunnustada ja seega võib vana ülikooli arene- miskäik rahuliselt ja rõõmustavalt kestuda. Meie loodame, et Tartu ülikoolist kunagise kuulsus- rikka „Universität Dorpat“, vääriiline järeltulija kasvab“.

Et Balti sakslusel meie juures veel nii palju pinda, teame meie. Kuid tahame siiski loota, et ka baltlaste saksastuse püüded sama väikese „mõjuga“, kui venelaste venestamine. Need „sügavad juured“, mida sakslus meie maal ajanud, juurime meie lähemate aastate jooksul. Balti saksa „oma ülikooli“ ei ole meil Eestis veel asutatud ja meie Eesti oma ülikoolist, ei lase me seda kaugeltki mitte teha. Nii „targad“ on eestlased küll!

L. K.

Akadeemiline kroonika.

Ülikool.

Doktori promotsoonid.

Eradotsent E. Spohr — kaitses oma väitekirja kolma- päeval. 11. veebr., kl. 4 p. l. aine üle: „Beitrag zur Kenntnis der Makroflora und Makrovegetation der Flüsse Eestis“ opponentide prof. H. Kaho ja M. Kaltenbergeri vastu.

Prof. Jaan Mägi — laupäeval, 14. veebr., kell 12 p. aine peale: „Angeli tõugu kari Eestis, eriti selle exterieur“. Opponentideks on prof. V. Gutmann, prof. H. Richter ja dots. N. Rootsi.

Ülikooli lõpetasid

Aleks Gorbatschov — magister chemiae, Otto Erma ja Artur Puksov — mag. chemiae techn. ja Johannes Wittlich — cand. math. astmega, loodusloo osakonna lõpetanuks tunnustati stud. Anni Lang.

Pril. Hilda Osmani on õppimise filosoofia teaduskonnas lõpetanud ja magistri nime omandanud. Ta peaõppeaineks oli Eesti keel, milles ta eksämi kiituvääriiselt (laudatur) sooritanud. Mag. Osmani on tänava teine lõpetaja Eesti keele alal; need mõlemad hakkavad nüüd loodetavasti tegelikult koolides keelt õpetama.

Üliõpilaskonna Edustuse tegevus.

Üliõpilasköök.

Oma mitmeaastase tegevusaja kestvusel on see asutus õige mitmesuguseid päevi läbi elanud. Läänud aasta kest- vusel püüdis Üliõpilasköök ettevõttele, mis eelmisel aastal pea väljasuremiseni jõudis, uuesti elu sisse puhuda. Püüti kööki, mis sõjaväe kasarmu taoliseks muutunud, kõige vähemalt erasöögimajade tasapinnani tõsta. Palgati uus pidaja, loodi uus sisemine korraldus ja kindel kontroll söögi-

valmistamise üle. Hind lõuna eest jäi endiselt 35 mk. Selle tegevusega saadi niikaugele, et — jõuluks sööjate arv 200 päale tõusis, kuna lõunate väärtus palju kallimatest erasöö- gimajadest kõrgem. Kuid pääsasi oli — üliõpilasköögi lõuna- söögi odava hinna tõttu, ei saanud erasöögimajad omi hindu tõsta.

Üliõp. juh. tunneb neid põhjuseid, miks praegusel sil- mapilgul köök veel sel kõrgusel ei seisa, kui see tarvilik. Kuid on ka kindlad eeldused olemas, et uute majja ülikooli

lähedusse üle minnes, kuhu võimalik on kõiki täiesti uuesti ja ajakohaselt mahutada, majand.-toimkond suudab kõõgi tarvilisele kõrgusele tõsta. Samuti on samme astunud suuremate abirahade saamiseks, mille tõttu võimalus avaneks häid ja odavaid lõunaid anda.

Oma sisseseadega ja toitmise poolt on aga ka tegutsev köök praeguses üliõpilasmajas niivõrd hästi sisse seatud, et igaüks seal korralikku toitmist leiab. Ainult seda märke üles kõndimist ja mõnelt poolt laiail laotatud eelarvamist tuleb enese võita.

Raamatute büroo.

Endiste aastate eeskujul töötas ka läinud semestril välistoimkonna otsekohese juhtimise all, raamatute tellimiseks välistelt, eriti Saksamaalt — raamatute büroo. Suuremat ja elavamalt tegevust avaldas büroo aastal, kus Saksa rahakursid eriti madal, mistõttu Saksa raamat meile odav tuli. Läinud aastal oli tegevus sel alal, Saksa raamatu kallinemise tõttu, tugevasti vähenenud, miks tuli asuda ka uute sihtidega büroo tegevust laiendama.

Uue tegevuskava järele otsustati astuda ühendusse mitte ainult Saksa raamatute äridega, vaid ka Vene, Soome, Läti, Prantsuse ja Inglise omadega. Ühtlasi hakatakse edaspidi oma päale võtma pruugitud õperaamatute müüki, et seega võimaldada üliõpilastele võrdlemisi ajakohase hinnast mitte tarvisminevaid raamatuid otsekohe ilma suuri kasusid nõudva vahetalitajata edasi anda. Samuti saab käesoleval sem. büroo laiaulatuselisel tarviliste loengute paljundamisele ja võimaluse korral ka uute kirjastamisele asuma.

Ül. juhatusel on üldse soov ja püüdmine ülikooli abiga bürood esialgseks üliõpilaskonna kirjastuseks välja kujundada.

Igaüks meist tunneb kõige kibedamini meil valitsevat õperaamatute puudust. Ja sellest ülesamiseks püüab üliõpilask. Ed. omalt poolt teha kõik.

Üliõpilas-statistika korraldamine.

Tarvidus statistiliste andmete järele, eriti üliõpilaste majanduslisest, tervisilisest jne. seisukordadest pildi saamiseks, on meil tihti tunda annud. Perioodilisi ankeete on paaril korral toimegi pandud, nii Peetrilinna E. Ü. S-i poolt aastail 1912./13. 1) ja Ül. Ed. poolt a. 1921. 2) Esimesele neist saatis teateid umbes 50% tookordsest E. üliõpilaste arvust, teisele 39%. Kuid arvesse võttes seda, et ankeetid olid puht vabatahtlikud, ei või neid tagajärgi halvaks pidada.

Ül. juh. on alati tunnud seda puudust, mis ühenduses statistiliste andmete puudumisega. Läinud aastal otsustati asuda täielise ankeetlehe kokkuseadmisele, arvesse võttes selles meie arste, psühholooge, karsklasi, statistikuid, sportlasi jne., ühes nende arvamiste ja soovidega. Ankeetleht on kokku seatud ja esitatud ülikooli valitsusele palvega, sunduslikult ühes õperaha maksimisega sisse nõuda täidetult ka ankeetlehed. Kuuldavasti leiab see ettepanek ülikooli nõukogu poolt vastutulekut. Andmete läbitöötamine jääb kas ülikooli statistika kabineti või riigi statistika keskbüroo hoolde. Ankeet viiakse kavatsuse järele läbi igal kevadsemestril. Algust tehakse juba käesoleval.

Suurte algatustena on üles võetud üliõpilaskonna

õpelaenu

muretsemine. Asi on mitu semestrit päevakorral olnud, kuna läinud aasta kestva Ed. poolt välja töötati ja vastu võeti „T. Ü. üliõpilaste õpelaenu fondi põhikiri“, missuguse fondi ülesandeks: pikaajalist 2% laenu anda T. Ü. üliõpilastele Eesti vabariigi riigikondsusest, kes ülikoolis õppimiseks ainelist toetust vajavad; 2) stipendiume

ja toetusrahaseid määrata T. Ü. üliõpilastele õpetöö edendamiseks. 1)

Põhikirja kohta on pooldavaid ja rahuldavaid arvamisi avaldanud mitmed meie vanemaist juristest, kellele ta läbiivaatamiseks esitatud. Samuti on põhikiri ülikoolile arvamise avaldamiseks saadetud. Et küsimus suure põhiapaneva tähtsusega, ei ole viimane võimalikuks pidanud nüüd, kus ülikoolil veel oma kindel seaduslik alus puudub, asja lähemalt kaaluda. Sünnib see loodetavasti käesoleval semestril. Seega võib arvamist avaldada, et lähemate aastate kestva juba üliõpilaskond, kes alati oma õppimisel on piiratud olnud tugevast majanduslisest kitsikusest, tarvilist stundiumi laenu saab, mis läbi viidud ju nii paljudes Lääne-Euroopa kultuurriikides.

Üliõpilaskonna haigekassa.

Küsimus on pea kõigis riikides juba lahendust leidnud. Eesti on ka nimetatud algatuses järelkäija.

Haigekassa ülesandeks oleks maksuta arstiabi ja arstimisvahendid anda Tartu üliõpilastele; võimaldada neile haigeksjäämise korral maksuta ravitsemist ja toetada neid haiguse ning õnnetute juhtumiste korral. Nende ülesannete teostamiseks tuleks kõigil üliõpilastel maksta haigekassa maksu; samuti peaks ka valitsus tarvilisi toetussummasid andma.

Asja läbi kaaludes ja tarviliseks tunnistades, töötas Ül. Ed. välja esialgsed põhimõtted ja tegi Ülikooli Valitsusele ettepaneku oma seisukohta küsimuses avaldada ja ühine komisjon moodustada, kes haigekassa eelnõu kokku seaks.

Käesoleva semestri kestva juba küsimus loodetavasti kindlamate seisukohtade võtmiseks Ülikooli Valitsuses arutusele, et päale selle võimalik oleks kiiresti töösse hakata asja lõpuliselt lahendamiseks.

Kui eelpool käsitatud algatused alles lähematel aastatel reaalselt tegevust võivad alata, siis tegutseb juba mitmendat aastat üks üliõp. tähtsamaist majanduslisist asutustest

Üliõpilasmaja.

Suurim küsimus meie üliõpilaskonnas ehitada Tartu „Üliõpilasmaja“, mis oleks koonduskohaks üliõpilaskonnale selle orgaanidele, üldettevõtetele, akadeemilistele organisatsioonidele jne. ja milles võimaluse korral aset leiaksid ka üliõpilaste ühis- ja üksikkorterid. Maja, mis peab saama suur ja noobel, olema kõigile kättesaadaval kohal ja ulatuma ühes ülikooli enesega andma tervele meie väiksele Tartule ilme ja välimuse. Maa tsentris, rahva tõusva intelligentsi elu ja tegevuse koonduskohaks!

Need on tarbed ja ülesanded, mis oleks täita sel majal. Asja juures on tegutsetud mitu aastat, avalikult kõne all olnud küsimus üle kümne aasta.

Viimase semestri kestva juba jõuti nii kaugele, et otsustati asutada täiesti eriline selts — üliõpilasmaja ehitamise selts —, mis omapäale võtaks täies ulatuses otsekohe töö raha kogumisel ja mõtte selgitamisel. Kokku on seatud seltsi põhikiri, mida Ed. hääks kiitnud ja mis oleval semestril rahukogus registreeritakse, et selts tegevust võiks alata 2). Summa mis tarvilik selleks, et vähegi vastu võetavalt suurt kavatsust teostada, ulatub üle 50 milj. E. mk. ja selle kokkusaamine ei ole aasta, vaid mitme ja mitme aasta ägedat tööd ja vaeva nõudev. Kuid üldiseid siiski — kui arvurikkalt ja kui kiiresti üliõpilaste suured hulgad küsimuses kaasa tulevad, nii ruttu saab omale ka maja aluse. Asi on meie enese asi. 1000 üliõpilast töösse ja kuue-seitsme aasta pärast võime ehitust alata.

Silmapiilgul on aga Ül. Ed. nii kaugele saanud, et valitsus ülikooli nõukogu kaudu üliõpilaskonna tarveteks maja ostmud. Maja asub ülikooli kõrval (end. parun Nolkeni omandus), on aga sarnaselt ehitatud, et temaga silmapilgul üliõpilaskond palju päale hakata ei saa. Seepärast on

1) Andmed ilmunud: „Eesti üliõpilasnoorsugu arvudes“ A. Oinas. Üliõpilaste leht nr. 3, 4 ja 5, 1914. a.

2) Üliõpilaskond 1921. a. ankeedi andmetel V. Luik ja A. Oinas. „Üliõpilaste leht“ nr. 1, 4, 5 — 1922. a.

1) Vaata lähemalt: Üliõpilaste õpelaenu küsimus, Hugo Kukke, „Üliõpilaste leht“ nr. 2, 1924.

2) „Üliõpilasmaja“ — A. Oinas, Üliõpilaste leht. № 6, 1924. a.

elte nähtud maja ümberehitamine, millega kohe algust tehakse. Kokkuseatava uue plaani järele püütakse maja sarnasse seisukorda viia, et seal aset leiaksid üliõpilaskööök, lugemislauad, suurem koosoleku saal, muusika ja spordi saalid, ruumid Üliõp. Ed. ja akadeemiliste seltside tarveteks. Ehitusega loodetakse tulevaks sügiseks niikaugemale saada, et üliõpilaskond sisse võiks asuda.

Sellest saaks seega meie „vana üliõpilasmaja“, mis täidaks tarbeid uue ehitamisevi. Ei või siinkohal märkimata jätta suurt vaeva ja vastutulekut, mida meie lugupeetud härra rektor, prof. H. Koppel maja ostmise loa ja summade saamisel näinud.

Praegu üliõpilaskonna tarvitada olevad ühiselumaja ruumid antakse tulevaks sügiseks riigi keskarhiivile üle, kelle korraldusse edaspidi nimetatud maja tervena jääb.

Lugemislauad.

Senin on ta asunud ühiselumajas. Et viimane kesklinnast siiski kaugel, on lugemislauad üliõpilastele mitte kõige kättesaadavam olnud. Asi saab paranema, kui sügiseks võimalik tad ülevia uude majja. Oma kaugusele vaatamata on ta ka nüüd õige elavat tarvitamist üliõpilaste ringkondadelt leidnud.

Lugemislaua käivad silmapilgul kõik eesti ajalehed ja ajakirjad. Samuti on tellitud tähtsamad soome, saksa ja vene omad; ajakirjadest tähtsamad üle ilma. Eriti huvitav on üliõpilastele hulk, mida saadavad pea kõik välismaade üliõpilaskonnad. Lugemislauad on avatud kella 8 homm. — 8 õ. Käesoleval sem. tellitavate ajakirjade ja ajalehtede nimestikku kokku seades on hulka uusi väljaandete veel juurde võetud. Samuti on selleks sem. suurendatud lugemislaua eelarvet, mis võimaldab nii mitmeigi paranduse läbiviimist.

Üliõpilaskonna väljaanded.

Üliõpilasteleht — see meie üliõpilaskonna vaimu avaldaja ja häälekandja jatkas ka läinud sem. kestusel oma ilumist. Endiselt tuli tugevasti võidelda ainelise kitsikusega, kuid tänu teatavale ringkondadele, kes elavalt leht tellisid, suudeti raskustest siiski üle saada. Ilmus leht 1000 eks. Kindlalt tellijaid oli 500. Neist üliõpilasseltsidest 444 (E. Ü. S. — 294) ksv! ksv!, väljastpoolt — umbes 50 ja korporatsioonidest — 7. Igaüks teeb siit teatavate meie üliõpilastele kultuursuse kohta ise oma järeldused!...

Ei taha siinkohal võtta arvustuse alla Üliõpilasteleht vaimlist külge. Nimetan ainult uudisena sissevõetud ilukirjandust ja karikatuuride rohkust kevadise sem. numbrites. Käesoleval semestril ilmub Üliõpilasteleht uue päätoimetaja juhtimisel. Usume tema võimistesse!

Akadeemiline kalender on meie akadeemilistel ringkondadel seni puudunud. Et sellest üle saada, tegi Üli. Ed. otsuseks hakata viimast välja andma ja asus ka ühtlasi tarviliste eeltööde tegemisele. Kalender saab sisaldama täielist informatsiooni nii meie üliõpilaskonna ja ülikooli kui ka välismaade üliõp. ja ülikoolide kohta jne. Materjalide kokkuseadmisele on juba vastav toimikond asunud, kes kevadeks oma töö lõpetab, nõnda et tuleva õppeaasta alguks käsiraamat võiks ilmuda.

Välismaail omab pea iga ülikool oma teateid sisaldava kalender-käsiraamatu. On see ka olemas juba meie naaberlätlastel 300 lhk. paksuse soliid väljaandena. Loodame, et sama kaugele jõuame.

Lõpetan üliõp. väljaannete vaatlemisega Üli. Ed. läinud aasta tähtsamate tegevusalade käsitamist ning märgin järgmises osas lihidalt ka tegevusaasta ainelist seisukorda ja eelarvet, mida lahkunud Ed. 1925. a. päle kokku seadnud.

Üliõpilasmaks ja üliõpilaskonna rahaline seisukord.

Kui iga ühing, kes tegevust avaldab ja kellel olemas oma liikmete ringkond, saab ka aineliselt üleväl peetud nende liikmete eneste poolt, igalt liikmelt sissetuleva liikmemaksu abil, siis on üliõpilaskond, kui ühing, oma liikmete hulga poolt aineliselt täiesti maha jäetud. Liikmed valivad

küll omale juhatuse s. o. Ed., kuid kust viimane oma üleväl pidamiseks rahalised kapitalid peab võtma, see jäetakse tema enese hoolde, see ei huvitagi kedagi.

Üliõpilaspõhiseaduse järele on ette nähtud üliõpilaskonna liikmemaks, üliõpilasmaks. Et aga põhiseadus senini veel mitte sanktsioneeritud, ei saa üliõpilaskond maksu ka sisse nõuda sunduslikult, kuna vabatahtlikult keegi maksnud ei ole. Seega on siis üliõpilask. läinud semestril endiselt peost suhu elama pidanud, korjates ja paludes üksikult asutustelt hädatarvilisi toetusi ja tehes laene.

Lootus on käesoleval aastal küll olemas, et ülikooli põhiseaduse vastuvõtmise järele hakkab ka üliõpilaskond kindlat sissetulekut saama. Põhiseaduses on ette nähtud, et üliõpilask. kuni 5% ülikooli õpemeasust ülikooli kaudu oma eelarve katteks saab, kuid see võib sündida siiski ainult tuleva sügissemestril päle. Varemaks teostumiseks on küll vähe lootusi.

Läinud aasta üliõpi askonna laeka sissetulekute ja väljaminekute aruannet vaadeldes selgub meile järgmist.

Tartu üliõpilaskonna laegas 1. dets. 1923.—1. dets. 1924. Otsekoheemalt kõige suuremad väljaminekud on olnud Üli. Juhatusel, miks toome siinkohal ka juhatuse rahalise aruande.

Need aruanded pildistavad küllaltki selgelt Ed. läinud aastajamanduslist olukorda, nõnda et asjata oleks siin kommenteerimisega ruumi raisata.

Nüüd vaatlusele võttes Üli. Ed. eelarvet, toon ka sealt mõned andmed. Tasakaalu on viidud eelarve mk. 1.600.360 päle. Üksikute toimikondade sissetul.kute ja väljaminekute üldsummad on järgmised:

Peatükide nimetus	Kulud	Tulud	Puudu- jääk	Ülejääk
Juhatus	824.860	1.324.000	—	499.140
Majandustoimikond	253.000	23.860	229.140	—
Üliõpilasteleht toimik.	281.000	247.000	34.000	—
Lugemislaua toimik.	54.000	2.500	51.500	—
Välis-toimikond	136.000	3.000	133.000	—
Ettenägemata	51.500	—	51.500	—
Kokku	1.600.360	1.600.360	499.140	499.140

Pea sissetulekud on ette nähtud juhatusel, kes oma summadest ka toimikondade puudujäägid katma peab. Viimase suurem sissetulek eelarves on üliõpilasmaks, 4400 üliõp. à 210 (= 3% õpemeasust) — 924.000 mk.; pidudest — 1.000.000 mk.; annetused ja toetused — 300.000 mk. Juhatuse väljaminekutest lähevad summad: esiteks kuludeks — 295.000 mk.: üliõpilasmaja ehitamise fondiks — 181.860 mk.; võlgade kustutamiseks — 117.000 mk. j. n. e.

Nagu sellest järeldub, on ka selleks aastaks üliõpilaskonna eelarve üliõpilasmaksule ehitatud. Jääb see maks tulemata, on praegune eelarve ka segi paisatud ja tuleb jällegi oma majapidamist juhusliste kalkulatsioonide põhjal juhtida.

Tegelik asjaajamine ja kokkuvõte.

Pea raskus terves tegevuse juhtimises langes muidugi Üli. Juhatusele, kes aasta kestusel 49 koosolekut pidas. Ed. koosolekuid peeti 11, pidamata jäi kvoorumi puudusel 2. Päle selle pidas aga toimikond omi istumisi.

Töö, mida läinud aasta jooksul Üli. Ed. tegi, on muidugi loomulik järg sellele, mida varematal aastatel läbi viidi. Samuti loodab ka lahkuv Ed. ja selle juhatuse, et tegevusse astuv uus „parlament“ üksikuid algatusi ja ettevõtteid kindla käe ja asjatundmisega lõpule viib.

Uue Üliõpilaskonna Edustuse valimistel.

Järjekorraliselt peeti Üliõpilaskonna Edustuse valimisi 1925. a. päle 28., 29. ja 30. novembril. Valimised sündisid ülikooli päähoones, mat.-loodusteaduse dekaani ruumides. Valimistoimikonda oli Üli. Ed. poolt valitud ksv! ksv! E. Kõstner, E. Nottbeck ja M. Pekker.

Nimekirjade sisseandmise tähtpäeva lõppemisel oli sisseantud 7 nimekirja. (1. Organiseerimatute üliõp.; 2. Juudi

Tartu Üliõpilaskonna laegas 1. dets. 1923 — 1. dets. 1924. a.

№	Arved	Läbikäik		Saldo	
		Debet	Kredit	Debet	Kredit
1.	Kassas 1. detsembril 1923. a.	—	69.426,26	—	69.426,26
2.	Juhatus arve	351.474,60	38.101.—	313.373,60	—
3.	Majandustoimkonna arve	57.153.—	62.221.—	—	5.068,—
4.	Üliõpilaslehe arve	45.427,50	20.978.—	34.449,50	—
5.	Välisloimkonna arve	64.817.—	9.872,50	54.944,50	—
6.	Lugemislaua toimkonna arve	19.000.—	—	19.000.—	—
7.	Laenude ja protsentide arve:				
	a) laenud	65.000.—	105.000.—	—	40.000.—
	b) protsendid	10.755,17	371.—	10.384,17	—
8.	Hoiusummade arve	59.371.—	60.947.—	—	1.576.—
9.	Avansside arve	—	—	—	—
10.	Toetussummade arve	—	—	—	—
	1. Ülikoolivalitsuselt:				
	a) Lugemislaua toimkonnale . . . Mk. 38.450.—				
	b) Läti üliõpilaste vastuvõtm. . . Mk. 15.000.—				
	c) Üliõpilaskonna võlgade tas. . . Mk. 50.000.—				
	d) Majandustoimkonnale Mk. 18.500.—				
	e) Üliõpilastele toetuseks Mk. 15.000.—				
	f) S.-E.-Ü. üliõpilaspäeva korrald. Mk. 20.000.—				
	2. Riigivanemalt:				
	a) Esitajate saatmiseks CIE konv. . Mk. 51.000.—				
	b) S.-E.-Ü. üliõpilaspäeva korrald. Mk. 50.000.—				
	3. Välisministeeriumilt:				
	Läti Ülikooli segakoori vastuv. . . Mk. 75.000.—	—	332.950.—	—	332.950
11.	Ettenägemata kulude arve	500.—	—	500.—	—
12.	Kassa arve	450.456,99	445.088,50	5.363,49	—
	Kokku . . .	1.165.552,75	1.165.552,75	449.020,26	449.020,26

üliõp.; 3. Saksa-Balti üliõp.; 4. Vene üliõp.; 5. Eesti üliõpilasseltside; 6. Eesti Korporatsioonide; 7. üliõpilaskogude.) See nimekirjade hulk näib meile enam vähem alaliseks jäävat. Esimestel valimisastatel esnenud juhuslikud rühmitused on kadunud. Loodetavasti kahaneb tulevikus veel see arvgi üksikute samastel alustel valimistele minevate rühmituste ühinemisel.

Kihutustöö. Suuremate rühmituste valimise platvormid.

Endiste aastate eeskujul võttis ka läinud valimistel valimiseelne kihutustöö tugevasti hoogu. Esimeste tunnustena ilmusid ülikooli ja üliõpilaskonna organisatsioonidesse igat värvi plakaadid. Ülikoolis võis silmata sakslaste, vene-laste meeletuletusi, organiseerimatute suurt küsimuslehte ja seltside ning korp! tagasihoidlikke 5 ja 7.

Hoolega kihutustöö tegi organiseerimatute rühm, pidades ära mitu koosolekut, kus hoogsalt rühma tegevusihte kõne alla võeti. Huvitavad ja endistest aastatest tugevasti lahkuminevad olid resolutsioonid, mida valimisalustena, ühel neist koosolekuist üles seati.

Eriti sümpaatlikuna tundusid laused, mis käsitsid üliõpilaskonna üldilmet ja organiseerimatust.

Esimeses küsimuses võeti umbkaudselt vastu järgmised resolutsioonid! 1. E. üliõpilaskonna organiseerimine peab sündima põhimõttest! Eesti üliõpilaskonna ühendab ja liidab kohuselt oma rahvuse ja riigi vastu tekkinud t a h e, oma igavene ja kustumatu vaimline side eneste vahel (kõlab kui § meie põhiseadusest). 2. E. üliõpilask. liigete päämõte on alati ja igalpool kaitsta ja hoolitseda mitte enese vaid meie riigi ja rahva au ja hääkäigu eest. 3. Üht-

luseta ja rahvusliliselt kasvatamata haritlaskonnal ei ole piüüdu, oskust ega jõudu meie rahva juhina kultuurses võitluses oma ülesannet täita.

Kuna nii mitmed varematal aastatel peetud organiseerimatute koosolekud deklareerisid, et organiseerimatus oma ette juba mingi väärtus ja häädu, võeti käesoleval aastal täiesti vastupidine seisukoht omaks, tunnistases et, orga-niseerimatus on igale organiseerimatule valus, millest välja pääsu võimalikult kiiresti igaüks i h k a b. Põhjustena, miks meil organiseerimatus veel nii suuresti esineb, kriipsutati olla seniseid organiseerimise mooduste puuduseid, pääasjalikult „feodaal-germanistlikku mõju,“ mida tunnustati „kui endistele orjastajatele kultuurset allavandumist, suuremaks enesealandamiseks“(!)

Need olid pää alusjooned, milledega meie üliõpilaskonna suurim osa — organiseerimatud valimistele läksid.

Oma tegevusaluste ja kavatsuste tutvustamiseks saatsid erilise selgituslehe igale valijale koju kätte nr. 5 ja 7.

Üliõpilasseltside (nr. 5) selgituslehel on väga erapooletult ja asjalikult etteoodud Ül. Ed. tegevuse senine arenemine ja Eesti üliõpilasseltsite osa viimases. Puudutatud on üliõpilasseltside kui organisatsioonide alused, mis on: „üliõpilasperet korraldada ja koondada ühiskondlikkude ülesannete jaoks ja oma liikmetes arendada meie ühiskondliku elu nõuetele vastavaid isikuid. Solidaarne, üheõiguslik koos-elu põhimõtte seltsides loob arenemise õhkkonna, mis välisest survest vaba, liikmetele vaimliseks koduks ja seltskondlikuks kasvatuseks. Edasi käsitatakse seltside rühma lähemat töö-kava Edustuses. Nagu senised kogemused, algatused ja töö näitab, on seltside rühm tegelikult terve meie üliõpilaskonna isetegevuse pääks ja hingeks olnud. Uues tegevuskavas on.

ettenähtud läinud aastal algatatud ettevõtete edasiarendamine ja poolelijäänute lõpuleviimine, kui ka terve rida uusi algatusi, nagu üliõpilaste juhatamine õpi- ja kutsevalikus ülikoolis, üliõpilaste koondamine rahvalikuks kultuur- ja iseseisvusega ühenduses olevate küsimuste selgitamistöök, töö emakeelse ülikooli loomisel jne.

Sama kujuline selgitusleht saadeti välja ka üliõpilaskogude poolt. Tegevusaluste äramääramisel on öeldud, et „nad tahavat olla kant meie valmiva põlve kohustusist kõrgema iseseisva kultuuri ja rippumata riikluse eest. Otsekoheseks ülesandeks on aktiivse, töötahtelise õhkkonna loomine; kultuurtahtelise intelligentsi kasvatamine“. Usuvad üliõpilaskonda kui tervikusse ja kõikide üliõpilaste organiseerimise vajalikkusse. Edasi tuuakse ette kogude ilma-vaateline alus, mis õige pateetiline. Käsitatakse ka kogude seosmist organisatsiooni ja näidatakse ära need põhimõttelised alused, mis kogudel olemas Ed. töö suhtes. Viimased on enam vähem ühtelangevad seltside omadega. Samuti ühtuvad suuresti ka tegelikud töökavad. Näib seega et rühm omaks võtnud seltside tegevuse toetamise.

Neljas suurem Eesti rühmitus, korporatsioonid ei ole senini oma töökavu Edustuses, ei ka üldiseid alusjooni ega põhimõtteid avaldanud. Ei sündinud see ka läinud valimistel Seepärast võimata siinkohal viimase üldilmet ja sihte äramärkida. Kuid loodetavasti on need siiski olemas.

Valimiste käik.

Tegelikult sündisid valimised ülikooli pööhoones, kus selleks määratud ruumis igapäev hääleõigusline üliõpilane oma hääle ära võis anda. Viimases valitses terve valimiste kestvusel alatine tung, kuna pikk saba — ootajaid trepil ja säält alla ulatas. Üldiselt tundus, et valimiseks määratud ruum liiga väikene ja kitsas, milles rüselmine ehk nii mõnelegi naissoo esitajale mitte kuigi mugavana ei tundunud, kuid nagu kuulda, on valimistoimkonnal võimata olnud paremat ruumi ülikooli pööhoones tarvitada saada. Kahju ainult, et selle kitsuse ja „sabade“ tõttu mõnigi tudeng oma kohustuse täitmise „tagasi hirmutatud“ sai.

Päevade järele anti hääli ära ¹⁾:

	1924 a.	1923 a.	1922 a.
1 päeval	738 h.	465 h.	765 h.
2 „	751 h.	698 h.	575 h.
3 „	759 h.	726 h.	603 h.

Erilisi vahejuhtumisi valimiste kestvusel ette ei tulnud. Viimase valimisepäeva järele asuti toimkonna poolt antud hääle lugemisele, missuguseks ajaks suur hulk asjaosalisi, kui ka kõrvalt huvitatuid kokku oli kogunud, kes närviliselt ja rahutumalt iga ümbriku avamist jälgisid.

Valimiste tagajärjed.

Hilja õhtuks jõuti lugemisega lõpule, millega ka uue Ed. koosseis selgus. Olgu siinkohal tähendatud üksikud üldised andmed.

Aastail	Valimis-nimekirjas valijaid	Valimis-test võttis osa	Tühis-tati	Valimas käijate %	Valimis-jagaja
1920	1507	857	2	56,0%	28,5
1922	3132	1958	14	62,0%	65
1923	3905	1896	7	48,6%	63
1924	4213	2259	11	53,6%	74

Üksikutest rühmitustest said hääli ja kohti:

1) Andmete juures igalpool võrdluseks paari eelmise aasta omad.

Rühmad	Saanud hääli ja kohti			
	1924. a.	1923. a.	1922. a.	1920. a.
Sportlased	—	—	57 h.	1 k.
Organiseerimatud	191 h.	103 h.	220 h.	139 h.
Rohuteadlased	—	—	53 h.	1 k.
Vene üliõp.	126 h.	—	83 h.	1 k.
Üliõpilasseltsid	844 h.	777 h.	538 h.	222 h.
Korporatsioonid	538 h.	454 h.	386 h.	245 h.
Saksa üliõp.	257 h.	221 h.	251 h.	98 h.
Üliõpilaskogud	184 h.	149 h.	182 h.	—
Sotsiaal-filosoof.	—	55 h.	61 h.	—
(Proletaar. üliõp.)	—	—	112 h.	—
Juudi üliõp.	108 h.	130 h.	—	83 h.
E. Ü. S. Põhjala	—	—	—	39 h.

Üldiselt oleva aasta tagajärgi vaadeldes, peab tähendama, et tegelikult Ed. koosseis rühmade suuruse järele pea samaks on jäänud kui läinud aastal. Kohtade suhtes ainult õige väikesed ümberpaigutused.

Valimistest osavõtjate protsent püsib meil madal seetõttu, et väga paljud üliõpilastest teenistuse tagajärjel väljaspool Tartut viibivad, miks ka valimistest osavõtt neile võimatu. Kogutud andmed üksikute suuremate organisatsioonide kohta näitavad, et eemalviibijate % üle 20, s. o., $\frac{1}{5}$ kõigist valijate nimekirjas seisjatest ei viibi Tartus.

Uue Edustuse isiklik koosseis.

Üksikute nimekirjade järele on uue Ü. Ed. koosseis järgmisena välja kujunenud:

Organiseerimatute rühmast — H. Klein, J. Tõlp, V. Adams;

Juudi üliõp. rühm — M. M. Pekker;

Saksa üliõp. rühm — E. Vogt, G. Valter, L. Tikkas

Vene üliõp. rühm — A. Sokolov, E. Entson.

Üliõpilasseltside rühm — H. Kukke, E. Käer, H. Valk, L. Kangur, E. Ungerson, A. Pakosta, A. Palm, A. Tamman, A. Kõll, O. Meomaa, A. Prüüs.

Korporatsioonide rühm — H. Tõlk, E. Kõstner, A. Vilms, E. Treufeldt, S. Kahu, V. Sumburg, J. Voitka.

Üliõpilaskogude rühm — H. Pullerits, E. Etveik, Th. Lippmaa.

Üliõpilaskonna Juhatus omal koosolekul leidis, et valimised on seadusepärast sündinud ja otsustas kinnitada 28, 29 ja 30 nov. 1924. a. ettevõetud Edustuse valimiste kohta käivad protokollid muutusteta ja tunnustada protokollides 30 nov. s. a. väljaarvatud Edustuse koosseis seadusepäraseks Tartu Üliõpilaskonna Edustuseks.

Uus Edustus astus kokku 10 det. 1924. a.

Üliõpilaskonna Edustuse koosolek 30. jaanuaril 1925.

Juhatab esimees L. Kangur, protokoleerib kirjatoimetaja H. Valk.

Avamiskõnes informeerib esimees edustuse liikmeid juhatuses töökavaga, kus tähtsamaks ülesandeks oleks üliõpilaste majandusliste küsimuste lahendamine ja parandamine. Üliõpilaskonnale ostetud maja remonteerimisega jõutakse sügiseks loodetavasti niikaugele, et võimalik oleks sinna ülevia üliõpilaskonna üldettevõtteid, nii kui köök, lugemislauad jne. Samuti peab juhatus silmas üliõpilaskonna võimalisi huvisi, eestkätt organiseerimatu seas. Selleks kavatakse korraldada üldiseid kõnekoosolekuid ning vaielus referaati. Rahvuskultuurilist tööd peab üliõpilaskond uuesti täiel jõul alustama, et tõsta rahvuslikku ning riiklikku teadvust, et üliõpilane oleks eestkätt rahvuslik üliõpilane ja teaks, missugused ülesanded tal rahva ja enese vastu täita on.

Päevakorras: 1) Protokoll, 2) Aruanded, 3) Valimised, 4) Uue üliõpilaskonna maja ruumide jaotuse kava, 5) Rahvuskultuur propaganda küsimus üliõpilaskonnas ja 6) Jooksvad asjad.

2. Kantakse ette l. a. l. dets. pidu ja Üliõpilaslehe 1924. a. II sem. aruanded. Üliõpilaslehe aruande juures tekivad pikemad läbirääkimised lehe sisu kui ka välimuse kohta. Toimetuse poolt avaldatud põhimõtted kiidetakse häaks.

3. C. I. E. nõukogusse valitakse ksv! ksv! Kukke, Kolk, Käer, Öövel ja Kangur.

Balti riikide üliõpilaste nõukogusse valitakse ksv! E. Kõstner.

Lugemislaua ajutiseks juhataja asetäitjaks valitakse ksv! Ungerson.

4. Üliõpilaskonnale ostetud majaja otsustatakse paigutada esimeses järjekorras köök ja lugemislauad, siis juhatus, edustus ja toimkonnad ja kolmandas järjekorras akadeemilised ühingud.

5. Ksv! Kangur peatab pikemalt küsimuse juures, kuidas oleks võimalik ära kasutada meie suurt üliõpilasperet, et teda võita meie rahvusliku kultuurtöö süvendajaks. Üliõpilaskond, kui kõige erksam ja liikuvam osa meie intelligentsist peab siin viibimatalt tööle asuma. Seab omalt poolt üles järgmised põhimõtted:

1) Tõsta ja süvendada rahvuslikku tunnet ja rahvuslikku ning riiklikku teadvust eesti üliõpilasperes ja akadeemilises ringkondis.

2) Püüda kindlustada eesti rahvuslikku kultuuri ja riikluse tulevikku, selgitades nende tarbeid ja ülesandeid, süvendades sellekohast tahet ja võideldes neid takistavate nähtustega meie akadeemilises peres.

3) Püüda teostada jõudumööda samu ülesandeid ka väljaspool akadeemilisi ringkondi.

Põhimõtteliselt kiidetakse esitatud punktid häaks ning otsustatakse selle küsimuse põhjalikumaks läbiarutamiseks erikoosolek kokku kutsuda.

6. Juhataja teatab, et Balti Keskbüroo juhatajalt Lätist on ettepanek tulnud 21. ja 23. veebr. s. a. Tartus nõukogu istangut ära pidada.

Majandustoimkonda koopteeritakse väljaspoolt edustust ksv! Ounapuu.

Koosolek lõpeb kell 12.15 öösel.

Üliõpilaskonna Edustuse koosolek 13. veebruaril 1925.

Juhatab esimees L. Kangur, protokoleerib kirjatoimetaja Valk.

Päevakorras: 1) Protokoll, 2) Balti riikide üliõpilask. Keskbüroo nõukogu istangu töökava, 3) Üliõpilaskonna välismärgi statuut, 4) Akad. kalendri väljaandmise küsimus, 5) 24 veebr. pidustuste kava kinnitamine, 6) Rahvuskultuur propaganda toimkonna tegevusalusjooned ja 7) Jooksvad asjad.

Ksv! Kukke selgitab lähemalt Keskbüroo nõukogu istangu töökavas võetud küsimusi. Ettekantud põhimõtted töökorralduse kohta loetakse Eesti Üliõpilaskonna põhimõteteks.

Nõukogu liikmeks lahkunud ksv! H. Kukke. asemele valitakse ksv! L. Kangur.

Pikemaid vaielusi tekitab üliõpilasmütsi statuut. Üksmeelselt tunnistatakse statuut tarvilikuks, kuid lahkumineku tekivad mütsi kandmise piiramise küsimuses. Edustusele esitatud statuudis on ettenähtud üliõpilasmütsi kandmise ajaks I. V — 15. X, vahepeälisel ajajärgul oleks see kõigile keelatud. Erandina oleks kandmine lubatud:

1) Üliõpilaskonna ühispidudel, nagu on seda 1 dets., 24 veebr., 2) oma organisatsioonide aastapäevadel, 3) akadeemilistel matustel, 4) väljamaa sõitudel ja muudel juhtumistel igakordse Üliõpil. Juhatuses otsuse põhjal.

Kaesolev punkt ei saa tarviliku hääleteenamust ning otsustatakse järgmisel koosolekul uuesti arutusele võtta.

Akad. kalendri trüüki andmiseks otsustatakse valida 5 liikeline toimkond, kes kaesoleva semestri jooksul käsi-kirja kokku seaks. Toimkonda valitakse ksv! Valter, Priius, Pullerits, Vilms ja Sokolov.

Juhatuses poolt esitatud rahvuskultuur toimkonna tegevusalusjooned antakse Juhatusesele ümbertöötamiseks.

Koosolek lõpeb kell 1 öösel.

Organisatsioonide teated.**Akadeemilise Õigusteaduse Ühingu möödunud aasta tegevus ja 1925 a. töökava.**

Akadeemiline Õigusteaduse Ühingu asutati 1924 a. 3. veebruaril sihiga koondada kõiki Tartu ülikoolis õigus-teadust õppivaid üliõpilasi, et nad ühisel jõul ja laialise koostöötamise alusel saaks kaasaaidata üksteise arenemisele nii teaduslikuks tööks kui ka tegelikuks eluks.

Asutamise ajal oli Ühingu umbes 50 liiget, kuid aasta jooksul on nende arv tõusnud kuni sajani. Ühingu esimeheks valiti prof. Uluots; kuna juhatusse valiti ksv! ksv! Mei, Osman, Praggi ja Susi Revisjonikomisjoni valiti ksv! ksv! Vreeman, Nieländer ja Mühlberg. Aasta jooksul lahkusid aga juhatuses ksv! ksv! Mei, Praggi ja Susi ja nende asemele kutsuti järjekorras kandidaadid ksv! ksv! Elendt, Vilms ja Perandi.

Ühingu juurde asutati 13. märtsil l. a. riigiõiguse ja 14. märtsil l. a. kriminaalõiguse sektsioonid.

Riigiõiguse sektsiooni ülesandeks oli riigiõigusliste küsimuste käsitlemine ettekannete ja vaidlusõhtute näol. Selleks töötati välja prof. Uluotsa lahkel kaasabil rida teeme Eesti riigiõiguse alalt; sealjuures jäi sektsiooni liigetele vabadus ka iseseisvate teemidega esineda. Juba algusest peale tuntakse sektsiooni vastu vähe huvi, kuid sellepeale vaatamata suudetakse aasta jooksul ära pidada 4 juhatuses ja 5 üldkoosolekut, viimastest üks ettekandekoosolek, kus esines ksv! Osman ainega „Eesti riigikorra põhiprintsiibid“.

Kriminaalõiguse sektsioon pidas paar koosolekut ja kavatses näitlikku kohut korraldada, kuid et see kõik kevadsemestri lõpus oli, siis ei jõutud sellega midagi enam peale hakata. Sügissemestril aga hakkas riigikohtu prokurör hra Rāgo eriti kriminaalõiguse praktilist külge käsutama ja sellepärast loobus sektsioon oma kavatsusest. Ka kriminaalõiguse sektsiooni tööst osavõtt oli loid ja äärmiselt väike, mispärast üldse kahtlane on, kas sektsioon üksikuna suudabki midagi läbi viia.

Ühingu eneses on ettekandekoosolekuid peetud aasta jooksul kaheksa ja nimelt järgmised:

19. II. 24. — Eesti õigusteadlaste tuleviku väljavaated — prof. J. Uluotsa poolt.

10. III. 24. — Vannutatud meeste kohus — ksv! Aks. Mei poolt.

24. III. 24. — Riigikogu ja ta vahakord rahvaga — ksv! A. Susi poolt.

2. IV. 24. — Ülevaade ilmasõjale järgnevaist rahulepinguist ja Rahvasteliit — ksv! A. Pohla poolt.

14. IX. 24. — Soomesugu rahvaste ja skandinaavlaste osa Vene r. loomisel — prof. J. Uluotsa poolt.

12. XI. 24. — Üks sümboolseist ungari õpetusist keskajal kui moodsa riigipetuse eelkäija — prof. St. v. Csekey poolt.

19. XI. 24. — Ennesõjaaegsete hüpotekvõlgade tasumisküsimus — ksv! A. Jaska poolt.

Ülikooli teated.

Ülikooli valitsuse poolt on kinnitatud arst Leida Adamberg — füsioloogia instituudi nooremaks assistendiks, arst Gerhard Sponholz — patoloogia instituudi nooremaas assistendiks.

Edmund Spohr'ile,

kes 11 veebr. s. a. avalikul mat.-loodusteaduskonna koosolekul oma väitekirja „Beitrag zur Kenntnis der Makroflora und Makrovegetation der Flüsse Eestis“ rahuloldavalt kaitsnud, on teaduskonna ettepanekul ülikooli nõukogu poolt otsustatud Dr. phil. naturalis diplom välja anda.

Asetäitjad.

Prof. K. Schlossmann'i äraoleku ajaks kuni aprillikuni on ülikooli valitsuse poolt juhataja asetäitjaks

27. XI. 24. — Peks ihunuhtlusena Eesti ja Liivimaal 17 aastasaja teistest poolest alates — ksv! A. Perandi poolt.

Juhatuse koosolekuid on peetud 20 ja üldkoosolekuid kaks ühes asutamiskoosolekuga.

Kuna Ühingu ainelise seisukord ei võimaldanud korteri üürimist, siis tarvitati Ühingu juhatuse koosolekute pidamiseks ja jooksvate asjade ajamiseks õigusteaduskonna seminari ruumid, kuna ettekande ja üldkoosolekud said ära peetud auditooriumides.

Ruumide puudumine oli muidugi üheks tuntavamaks takistuseks, kuid sellest loodetakse vast juba sügissemestriks ülesaada. Nii on Ühingu juhatus esinenud soovivaldusega Üliõpilaskonna juhatusele, et uuest üliõpilasmajast saaks Ühing jooksvate asjade ajamiseks kasutada ühe toa ja ajutiseks tarvitamiseks suurema toa ehk saali kas üldkoosolekute, ettekandekoosolekute jne. pidamiseks. Ruumide saamisega tuleks ka tegevus laiemale alusele seada. Tuleks sisse seada lugemislaud ühes varilikumate ja tähtsamate õigusteadliste ajakirjadega ja jõudumööda ka raamatukogu korraldama hakata, kus aset leiaksid nii õppimiseks tarvisminevad kui ka üldteaduslike sisuga köited. Ühes sellega tuleb muidugi ka inventari soetamisele asuda.

Ühingu üldine tegevus seisaks muidugi ettekandekoosolekute ja vaidluseõhtute korraldamises, kuna üksikasjalise-

määratud: Dr. E. Sibul — bakterioloogia kabinetti, Dr. med. P. Hansen — Pasteuri instituuti ja Dr. F. Laja — bakterioloogia jaama.

Loomaarst E. Redlich,

senine loomaarstiteaduskonna patoloogilise anatoomia instituudi noorem assistent, on kinnitatud sama instituudi vanaema assistendi k. t.

Loomaarstiteaduskonna lõpetasid

ning omandasid loomaarsti diplomid järgmised üliõpilased: Valter Freymann, Artur Herodes, Otilie Markus, Friedrich Peppik ja Nikolai Vestmann.

Juudi ülikool Jerusalemmas

kutsub Tartu ülikooli osa võtma esitaja kaudu selle ülikooli pidulikust avamisest 1. aprillil 1925. a.

mate ülesannete läbiviimine sektsioonide hoolde jääb. On kavatsus asutada isegi uut sektsiooni, kes käsitaks kombeõiguse kogumist ja kelle peaülesandeks oleks just „Kombeõiguse kogumine Eestis“.

—rt.

Lilli Suburgi

surmapäeval 7. veebr. s. a. oli korraldatud Eesti Naisüliõpilaste Seltsis mälestusõhtu. Referaadiga esines kr. Pagi-Kriisa „Lilli Suburgi“ üle, käsitales ta elulugu, tööd ja ta väärtust Eesti ärkamisaja päevil. Referent hindas teda, kui esimest Eesti naisõiguslast, esimest naisõigusliste aadete eest võitlejat me kodumaal, ning kui esimest Eesti naisajakirjanikku.

Mälestusõhtust olid kõik Eesti naisüliõpilasorganisatsioonid osa võtma kutsutud.

A. H.

Ülikooli juures asuva Lilli Suburgi mälestuskapitaliks

on Eesti naisüliõpilaste seltsi ja E. N. Ü. S. „Ilmatari“ poolt 50.000 mk. ülikooli kassasse sisse makstud.

Nimetatud kapital on asutatud ülikoolis õppivate Eesti soost puudustkannatavate naisüliõpilaste toetuseks.

Ülikooli juures asuva

„õlikivide uurimislaboratooriumi“ organiseerimiskava on ülikooli nõukogu poolt kinnitatud.

V a r i a.

Akadeemiline paroodia.

Akadeemiline Emakeele Selts on Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli juures ainuke, kus on tegevliikmeiks ka mitteakadeemilisi kodanikke. 1. veebruari aastakoosolekul, kus oli päevakorras ka põhikirja muutmise, avaldati soovi, et selts muudetakse teiste ülikooli juures olevate teaduslike seltside eeskujul puhtakadeemiliseks, kuid avalikul hääletusel ei sõandanud isegi mitmed puhtakadeemilise algatajad oma ettepaneku poolt hääletada vaid jäid erapooletuks. Otse paroodiana kõlab näituseks katkend koosoleku protokollist: „Seltsi poolt valiti prof. Dr. Lauri Kettunen auliikmeks. Tegevliikmeks võeti vastu keegi Pärnu kingsepp“.

X. Z.

Üliõpilaste-hinnaalandus Vanemuises.

„Vanemuise juhatus on üliõpilaskonnale vastu tulnud ja lubanud 50% hinnaalandust teatri pääsetähtedelt, pääle opereti esietenduste ja viimaste kohtade teistele etendustele.

Selle häätahtliku otsuse eest on üliõpilaskond meie vanale teatrilile väga tänulik.

See võimaldab tegelikult üliõpilasele, kes harilikult viimase kohaga leppina peab, suurt soodustust. Mõjumata ei jää see ka mitte üliõpilaste teatrisõukajate arvu suurenemisele, mis, eriti ainelise külje tõttu, senini mitte väga rohke olnud.

Jääme lootma, et ka väljastsõitnud üksikud juhulised esitajad ja meie oma kunstnikud oma õhtutele ka üliõpilaskonnale sest küljest vastu tulevad.

„Üliõpilaslehe“ senised tellijad organisatsioonid:

„E. Ü. S.“ — 268, „E. N. Ü. S.“ — 67, „Veljesto“ — 34, „Concordia“ — 38, „Ahava“ — 16, „Liivika“ — 29, „N. Ü. S. Ilmatari“ — „Raimla“ — 38 1, „Filiae Patrie“ — 1. Üksiktellijaid 30 ümber.

Õiendus.

Käesoleva aastakäigu esimeses kirjandusühingu numbri akad kirjandusühingu kirjanikkude mälestustoimkonna liigete hulgast kogemata välja jäänud M. Lepik'ü nimi, mida siinkohal õiendame.

TOIMETUS:

Vastutav- ja peatoimetaja: August Tammann.

Toimetuse sekretär: Jaan Pert, Edgar Treufeldt, August Palm.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

„Postimehe“ trükk, Tartus 1925.

Ühtlasi palume aegsasti ära õiendada tellimisarved, sest et „Üliõpilasleht“ nende najal ilmub, ja et ei korduks see, mis mineval mesestril, kus terve rida organisatsioonid jätsid arved üldse õiendamata, asetades seega „Üliõpilaslehe“ toimetuse väga piinlikku seisukorda.

Toimetus.



UNION

*Jalanõud
on nagu valatud
jalga*



Rätsepaäri
Max Johannson

TALLINN,
Lühikejalg 6, kõnetr. 30-89.

Et rahuldada oma tellijate nõudmisi ajakohase, peene ja maitserikka riietumise suhtes, olen täiendanud oma riide-tagavara rikkaliku väljavali-kuni kõiksugu tellimiste jaoks parimate, üleilma kuulsate Inglise firmade Uhring ja Co. ja Hollandi Sherry riietega jne., mille tõttu mul võimalik täita oma tellijate kõigenõudlikumadki soovid

Kondiitri- ja pagariäri
A. Leppik ja K^o
Rüütli tän. 16, telef. 600
soovitab iga päev värskeid vastlakukleid, Berliini pannkooke ja uudisena Riia vanilje spritskooke.
Võetakse vastu tellimisi kõiksugu kondiitrisaaduste pääle.
Äri pühapäeviti avatud 12—9.

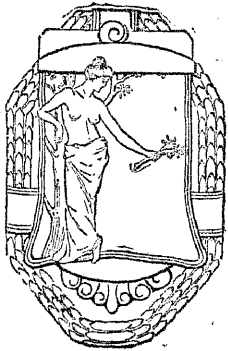


Jalanõude kauplus
Köösel ja Kötsi
TALLINNAS, Müürivahe tän. nr. 9,
Vana Kalamaja tän. nr. 25 (oma tööstus)
soovitab moodsaid meeste- ja naisterahva jalanõusid.

Oma töökojas valmistatud
Üldmütse pesu-sametist, **Värvimütse**, kõiksugu
Inglise **Spordimütse** ja kõiksugu vilt riidest ja lodenkaabusid nagu: Inglise, Austria, Itaalia, Rootsi jne. tuntud häduses soovitab suures valikus
Austusega **R. Jakobson**
Tartus, Uueturu tän. 8.

I kl. juuksetööstuse-äri
A. RAUD
Asutatud 1911. aastal.
Äris töötavad ainult I klassi väljaõppinud jõud.
Töö kiire, puhas ja korralik.
Jaani t. nr. 8, Barklai platsi taga, K. Ungerri äri kõrval.

Moodsam, täielikum ja odavam



juuksetööstuse-äri Eestis

Tartus, Jaani t. 16, Raatuse taga.
Telefon 6-43.

Daamide, herrade ja teatri
coiffeur-salongid. Manicure

Äris ainult esimese järgu töö-
jõud. Eeskujulik puhtus. Joot-
raha ei võeta.

Austusega **J. Luksep.**

Rätsepatöökoda

H. STOLZMANN

Tallinn, Pikk tän. nr. 1.

Võtab vastu tellimisi
kõiksugu

moodsate meesterahva riiete
pääle.

Suur väljavalik paremate Inglise
firmade ülikonna ja palitu
riietest igaks hooajaks.

Töö eeskujult häa ja elegantne.

Kohvik ja kondiitriäri

Verner

Jaani tän. № 7, telef. 610.

Soovib suures valikus dessertkooke, teeküpsiseid,
tahvelshokolaadi, shokolaadikompvekke, martsii-
paanaineid, marmelaadi, linnasekompvekke ja
mitmesuguseid jooke.

Osaühisuse

LINDA kohvik

Suurturg 2. Telefon 4-83.

Eesti seltskonna parem kohtamispaik.

Alati saadaval

kõiksugu kondiitri saadusi.

Tellimisi täidetakse korralikult.

„Estoking“ jalanõud valmistatakse
kõige uuemate mude-
lite järgi

„Estoking“ jalanõud valmistatakse
kõige parematest
materjalidest

„Estoking“ jalanõud on seepärast
nägusad ja vastu-
pidavad

„Estoking“ jalanõud on sealjuures
võrdlemata odavad

„Estoking“ jalanõud on igalpool
tuntud ja nõuetavad.

Vabriku kaitsemärk

Estoking
Tallinn

/// Saapatööstus ja -kauplus ///

A. JOSSET

asut. 1895. a. /// Tartus, KÜüni tän. 4



soovib jalanõusid kõrges headuses ning täe-
liku vastutusega töö eest.